

KOMPETENCIJE ODGOJITELJA U PLANIRANJU I PROVOĐENJU GLAZBENIH AKTIVNOSTI U PRAKSI RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Domić, Matea

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:251429>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**KOMPETENCIJE ODGOJITELJA
U PLANIRANJU I PROVOĐENJU
GLAZBENIH AKTIVNOSTI U PRAKSI RANOG I
PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA**

MATEA DOMIĆ

Split, 2023.

Odsjek za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Diplomski sveučilišni studij

Skupno muziciranje

**KOMPETENCIJE ODGOJITELJA U PLANIRANJU I PROVOĐENJU
GLAZBENIH AKTIVNOSTI U PRAKSI RANOG I PREDŠKOLSKOG
ODGOJA I OBRAZOVANJA**

Student: Matea Domić

Mentor: dr. sc. Marijo Krnić, pred.

Split, rujan, 2023.

SADRŽAJ

UVOD	3
1. GLAZBA U RANOM I PREDŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU	4
2. UTJECAJ GLAZBE NA CJELOVITI RAZVOJ DJETETA.....	6
2.1. Intelektualni/kognitivni razvoj.....	6
2.2. Socioemocionalni razvoj	8
2.3. Tjelesni/motorički razvoj.....	11
3. GLAZBENE SPOSOBNOSTI.....	13
4. GLAZBENE AKTIVNOSTI.....	15
4.1. Slušanje glazbe.....	18
4.2. Pjevanje i sviranje	20
4.3. Brojalica	23
5. CENTAR ZA GLAZBENO IZRAŽAVANJE I STVARANJE.....	25
6. KOMPETENCIJE ODGOJITELJA	27
7. KOMPETENCIJE ODGOJITELJA U PLANIRANJU I PROVOĐENJU GLAZBENIH AKTIVNOSTI U PRAKSI RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA	31
8. ISTRAŽIVANJE.....	32
8.1. Cilj i zadaće istraživanja.....	32
8.2. Metodologija	33
8.3. Uzorak	34
8.4. Instrumenti.....	35
8.5. Postupak.....	36
8.6. Analiza nastavnih planova i programa	37
8.7. Analiza rezultata ispitivanja mišljenja i stavova odgojitelja	42
9. ZAKLJUČAK.....	49
10. LITERATURA.....	51
SAŽETAK	54
SUMMARY	55
POPIS GRAFOVA I TABLICA	56
PRILOG	57
IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI.....	62
IZJAVA O POHRANI I OBJAVI OCJENSKOG RADA.....	63

UVOD

Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2014) ističe važnost poticanja stvaralačkoga djelovanja, emocija i iskustva djeteta, u odgojno-obrazovnoj praksi, kroz različita područja umjetničkoga izražavanja i stvaranja poput plesa, književne i dramske umjetnosti, ali i glazbe. Kroz različita umjetnička područja djeca razvijaju estetsku svijest koja im omogućava da stvaralački izraze svoje osjećaje, iskustva ili doživljaje.

Glazba, kao jedna od grana stvaralačkoga/umjetničkoga izražavanja zastupljena je u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, kroz različite glazbene aktivnosti koje planira i provodi odgojitelj koji mora posjedovati razvijene glazbene kompetencije. Iz toga proizlazi i tema ovoga diplomskog rada u sklopu kojega je provedeno istraživanje kojim se nastojala utvrditi razina stečenih kompetencija odgojitelja koji su završili preddiplomski i diplomski studij na Odsjeku za rani i predškolski odgoj i obrazovanje Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu, za planiranje, provođenje i evaluaciju glazbenih aktivnosti. Uspoređene su glazbene kompetencije odgojiteljica koje su završile Modul za glazbeno izražavanje i stvaranje, s glazbenim kompetencijama odgojiteljica koje su završile ostale module. Osim toga, zadatak je bio ispitati stavove odgojitelja o važnosti glazbe i glazbenoga odgoja u ranoj i predškolskoj dobi.

Rad se sastoji od teorijskoga i empirijskoga dijela. U teorijskom dijelu definirana je uloga i utjecaj glazbe na cjeloviti razvoj djeteta u ranoj i predškolskoj dobi te razvoj glazbenih sposobnosti kroz različite vrste glazbenih aktivnosti u adekvatno opremljenim glazbenim centrima koji omogućuju djetetu glazbeno iskustvo. Na kraju teorijskoga dijela rada objašnjeni su pojmovi kompetencija i kompetentnost, što znači biti kompetentan odgojitelj te kako se to odražava na odgojno-obrazovnu praksu.

U empirijskom dijelu rada opisano je istraživanje provedeno u sklopu izrade diplomskoga rada, prikazani su rezultati istraživanja s konačnim zaključkom.

1. GLAZBA U RANOM I PREDŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU

Glazba je oduvijek bila prisutna u ljudskoj povijesti i predstavljala je izazov za pedagoge tijekom različitih razdoblja. Pogledi na glazbu i njezino opće značenje za odgoj i obrazovanje razlikovali su se ovisno o vremenskom periodu i kulturi. U antičkoj Grčkoj glazba je imala važnu ulogu u odgoju mladih, te se smatralo da glazba može oblikovati karakter i moralne vrijednosti pojedinca. U tom razdoblju, glazbenici su bili cijenjeni članovi društva i često su bili uključeni u odgojne procese.

U srednjem vijeku, crkva je imala ključnu ulogu u glazbenom obrazovanju. Glazba se smatrala duhovnom umjetnošću koja je služila za širenje religioznih poruka. Mnogi su se glazbenici obrazovali u samostanima i katedralama, a glazba je bila sastavni dio liturgijskih obreda (Svalina i Bognar, 2012).

Tijekom renesanse i baroka, glazba je postala sve više cijenjena kao samostalna umjetnost. Pojedinci su se bavili proučavanjem glazbe kao akademske discipline, a glazbenici su postali traženi umjetnici na dvorovima i u gradovima. U to vrijeme razvila se i sustavna glazbena notacija koja je omogućila preciznije učenje i izvođenje glazbe.

U kasnijim razdobljima, kao što su klasicizam, romantizam i suvremeno doba, glazba je i dalje imala važnu ulogu u odgoju i obrazovanju, ali su se mijenjali stilovi, pristupi i ciljevi (Svalina i Bognar, 2012). Glazbeno obrazovanje postalo je formalizirano, a odgojno-obrazovni sustavi su uključivali nastavu glazbe kao dio općega obrazovanja.

Danas je uloga glazbe u odgoju i obrazovanju i dalje važna, ali se pristupi mogu razlikovati ovisno o državi, školskom sustavu i pedagoškim pristupima. Glazbeno obrazovanje može se fokusirati na razvoj glazbenih vještina, kreativnost, estetski odgoj, timski rad ili samo na stvaranje pozitivne emocionalne povezanosti s glazbom.

Glazba je kroz povijest bila „prijateljica čovjeka“ stoga je jako važno već u ranoj i predškolskoj dobi djeci omogućiti susret sa zvukovnim svijetom (Svalina i Bognar, 2012). Jedna od prvih hrvatskih autorica koja u ranom i predškolskom odgoju otvara vrata glazbi i uključuje glazbu u odgojni proces je Antonija Cviić u knjizi *Rukovođ za zabavišta* (Marić i Goran, 2013).

Suvremeno društvo usmjereno je na razvoj i poboljšanje kvalitete odgojno obrazovne prakse i veliku važnost daje kognitivnim, emocionalnim i socijalnim čimbenicima koji oblikuju nove metode u odgoju i obrazovanju djece predškolske dobi. U suvremenom društvu ističe se nova paradigma odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi, naziva se holistički pristup, a zastupa

stajalište u kojem su odgoj i obrazovanje djece organizirani kroz individualni pristup u poticajnom okruženju koje ima svoje ciljeve i primjerene strategije kako bi se pridonijelo cjelokupnom/cjelovitom razvoju djece. U takvom okruženju djeca istražuju, stječu znanja, vještine, iskustva, stvaraju i preispituju svijet oko sebe i stvaraju sliku o sebi (Vidulin, 2016). Cilj takvoga pedagoškoga procesa je, kada je riječ o glazbenim aktivnostima, kroz glazbena iskustva razvijati estetski potencijal kod djeteta, poticati upoznavanje lijepoga te mu omogućiti da doživi glazbenu umjetnost. Kroz doživljavanje glazbe u vrtiću, doživljaj se percipira i živi kao kultura. Estetski odgoj putem glazbe omogućuje djeci da razvijaju svoj osjećaj za lijepo te im pruža priliku da kroz umjetnički izričaj dožive osobno zadovoljstvo i emocionalno obogaćenje. Kroz glazbu, djeca također stječu vještine slušanja, koncentracije, izražavanja ideja i osjećaja te razvijaju svoju kreativnost (Miočić, 2012).

Dakle, holistički pristup u razvoju djeteta podrazumijeva sagledavanje i poticanje svih aspekata djetetova razvoja kako bi se postigao cjelovit i uravnotežen razvoj. Glazba kao takva doprinosi cjelovitom razvoju djeteta rane i predškolske dobi te je dio dječjega općega razvoja. Marić i Goran (2013) ističu da svako dijete ima predispozicije za razvoj glazbenih sposobnosti. Stoga se može zaključiti da je za razvoj glazbenih sposobnosti, osim genetike tj. biološko nasljeđe, iznimno važan čimbenik i djetetovo okruženje.

Dakle, pri samom rođenju djeteta već postoje predispozicije za razvoj glazbenih sposobnosti, a hoće li se one razviti ovisi o okruženju i intrinzičnoj motiviranosti djeteta (Marić i Goran, 2013). Upravo zato u predškolskim ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja važno je poznavati faze dječjega psihofizičkoga razvoja i načine glazbeno-pedagoškoga djelovanja kako bismo stručno i pedagoški potaknuli proces razvoja glazbenih sposobnosti kod djece rane i predškolske dobi (Marić i Goran, 2013).

Nikolić (2017) te Marić i Goran (2013) ističu važnost glazbe za cjeloviti razvoj djeteta i navode razvojna područja na koja glazba ima bitan utjecaj u ranom djetinjstvu, a to su: intelektualni/kognitivni razvoj, emocionalni razvoj, socijalni razvoj i psihomotorni/tjelesni razvoj.

2. UTJECAJ GLAZBE NA CJELOVITI RAZVOJ DJETETA

Okruženje koje je sigurno, nekompetitivno, suradničko, nezastrašujuće i koje osigurava podršku omogućava cjeloviti razvoj djeteta u intelektualnom/kognitivnom, socijalnom, emocionalnom i tjelesnom/motoričkom razvojnom području (Fatović, Benić-Huđin i Kraljić, 2021). Nikolić (2017) te Fatović i suradnici (2021) ističu da se upravo glazba pokazala kao koristan alat u različitim područjima dječjega razvoja te naglašavaju višestruke dobrobiti glazbe u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Uz glazbu povezuju relaksaciju, koncentraciju i visoku motivaciju, napredak u regulaciji emocija i općenito porast interesa za stjecanje novih znanja, a sve to pridonosi i omogućava cjeloviti razvoj djeteta.

2.1. Intelektualni/kognitivni razvoj

Suvremene tehnologije, poput funkcionalne magnetske rezonancije (fMRI) i elektroencefalografije (EEG), omogućile su istraživačima da prouče moždanu aktivnost prilikom procesiranja glazbe i iskustva tijekom glazbene obuke. Ove tehnologije pružaju uvid u neurološke procese koji se događaju u mozgu tijekom glazbenoga doživljaja i učenja.

Različite aktivnosti učenja rezultiraju različitim ili specifičnim načinima moždanoga razvoja i odgovora (Nikolić, 2017). Fatović i suradnici (2021) ističu najnovija istraživanja koja potvrđuju vezu između utjecaja glazbenih poticaja i razvoja mozga tj. utjecaj glazbenih podražaja na razvoj kognitivnih sposobnosti. Nadalje, istraživanja su pokazala da djeca rane i predškolske dobi prolaze kroz ključne faze općega razvoja, tijekom kojih dolazi do ubrzanoga rasta i promjene neutralnih sinapsi u mozgu. U tom razdoblju umjetničko obrazovanje, posebno glazbeno obrazovanje, ima značajan utjecaj na razvoj mozga (Nikolić, 2017).

Veliki doprinos u istraživanjima glazbenoga odgoja i obrazovanja i intelektualnoga glazbenoga razvoja imao je Jean Piaget i njegova teorija kognitivnoga razvoja u kojoj predstavlja faze djetetova razvoja i različitih razvojnih stadija koje su definirane s obzirom na dob djeteta. Svaka faza ima svoje razvojne zadatke koje dijete mora usvojiti kako bi moglo preći na sljedeću težu fazu ili stadij. Piagetova teorija nije bila usmjerena na glazbeni kognitivni razvoj, ali je njegova ideja doprinijela proučavanju i istraživanju glazbenoga razvoja u djece rane i predškolske dobi (Bačlija Sušić, 2015).

Bačlija Sušić (2015) navodi autoricu M. L. Serafine i njezinu teoriju kognitivnoga glazbenoga razvoja koja se temelji na ideji da je glazba rezultat kognitivnoga procesa tj. glazba je mišljenje

u zvuku, a ne o zvuku. Sva navedena istraživanja i teorije potaknula su analizu rezultata različitih istraživanja. Tako su mnogi autori uspoređivali rezultate, glazbeno obrazovanih i glazbeno neobrazovanih ispitanika na testovima koji imaju poveznicu s glazbenim domenama. Nikolić (2017) ističe Schellenberga koji je 2011. godine proveo analizu svih istraživanja na temu glazbenoga kognitivnoga razvoja. Njegove analize pokazale su da glazbeno obrazovani ispitanici imaju bolje rezultate od glazbeno neobrazovanih ispitanika u sljedećim aktivnostima/zadacima: testovima pamćenja proze, pamćenja riječi, sposobnosti čitanja, imaju bolji rječnik, uspješniji su u testovima o otkrivanju pogrešaka u visini tona jezika koji se govori, u testovima kratkoročnoga, radnoga i vizualnoga pamćenja, u zadacima brzih reakcija, vizualno motoričke integracije te u testovima taktilne preciznosti, selektivne pažnje i spacijalne sposobnosti.

Nadalje, glazbeni puls, melodija, ritam i tempo mogu se usporediti s matematičkim simbolima kao što su brojevi, nizovi, omjeri i prostorna svojstva. Nikolić (2021) navodi da djeca u ranoj i predškolskoj dobi imaju urođene sposobnosti da reagiraju na glazbu, ali i na glazbeno-matematičke konstrukte. Ističe istraživanje u kojem je potvrđena povezanost glazbenih/ritamskih i matematičkih vještina.

Odrastanje djeteta u glazbenom okruženju pridonijet će stvaranju temelja za matematičko razumijevanje čija će se složenost razvijati zajedno s dobi djeteta. Nikolić (2021) je analizirala rezultate istraživanja koji su se usmjerili na povezanost između glazbene intervencije i matematike. U tim istraživanjima primjenjivale su se različite glazbene intervencije kojima je ritam bio temelj glazbene aktivnosti. Rezultati su pokazali da bi se učestalim ritamskim vježbama (dva puta tjedno u trajanju od maksimalno trideset minuta) u vremenskom periodu od šest mjeseci, kod djece rane i predškolske dobi, mogao ostvariti napredak u matematičkom razmišljanju (Nikolić, 2021).

Marić i Goran (2013) zaključuju da glazba, kada je riječ o kognitivnom razvoju, ima snažan utjecaj na razvoj govora, te se kroz melodiju dijete igra riječima, razvija složenost govora, usvaja nove riječi i nesvjesno potiče razvoj mišljenja, pamćenja i pozornosti. Jackson (2009) potvrđuje utjecaj glazbe za razvoj pozornosti tj. koncentracije te ističe kako upravo glazba poboljšava dječju izvedbu u kreativnim i mentalnim zadacima te pospješuje intrinzičnu motiviranost djeteta.

Nadalje, Jackson (2009) ističe kako glazbom razvijamo govorne vještine i istovremeno otklanjamo govorne teškoće kao što su mucanje, disleksija, dispraksija ili neke druge oblike

govornih teškoća koja također uključuju teškoće u ritmu i tempu govora. Neke od pjesama koje imaju pozitivan utjecaj na dispraksiju, disleksiju i razne druge teškoće u govoru i jeziku su: Paul Simon – „The teacher“, The beach boys – „Fun, fun, fun“, The Monotone – „Book of Love“ i mnoge druge (Jackson, 2009). Glazbeni puls određuje sposobnost djeteta da čita i govori tj. povezan je s vještinama čitanja i govora. Djeca koja imaju poteškoće prilikom čitanja najčešće imaju slabiji osjećaj za ritam i tijek vremena (Nikolić, 2021). S obzirom na ta saznanja Nikolić (2021) je analizirala rezultate istraživanja koji su se usmjerili na vezu između glazbenoga podučavanja i vještine čitanja. Rezultati su pokazali da bi se učestalim ritamskim vježbama (tri puta tjedno u trajanju od maksimalno sat vremena) u vremenskom periodu od 10 tjedana, mogao postići napredak u čitanju kod djece rane i predškolske dobi.

2.2. Socioemocionalni razvoj

Glazbeni poticaji mogu imati značajan utjecaj na socijalni i emocionalni razvoj djeteta. Nikolić (2017) analizom novijih istraživanja ističe da su djeca rane i predškolske dobi, koja su sudjelovala u glazbenim programima, poput pjevanja, plesanja i sviranja ritamskim udaraljka, pokazuju veću spremnost za suradnju i međusobnu pomoć. Osim toga, ta su djeca pokazala bolje rezultate na testovima empatije u usporedbi s djecom koja nisu sudjelovala u glazbenom programu (Nikolić, 2017).

Glazba ima svojevrsni integrirani učinak na razvoj socioemocionalnih vještina kod djece. Nikolić (2017) ističe da glazba ima pozitivan utjecaj na socijalnu interakciju i empatiju kod djece. Sudjelovanje u glazbenom programu potiče suradnju među djecom. Kroz zajedničko/grupno muziciranje, djeca uče slušati jedni druge, usklađivati ritam i melodiju te zajedno stvarati glazbu. To razvija vještine suradnje, timski rad, razumijevanje važnosti doprinosa svakoga pojedinca, povećava samopouzdanje i samopoštovanje, osjećaj pripadnosti i postignuća (Brown, 1980, prema Nikolić, 2017).

Prilikom grupnoga muziciranja ili muziciranja u paru dolazi do usklađivanja ne samo pokreta s ritmom, već do mnogo važnijega fiziološkoga usklađivanja (Nikolić, 2021). Pod fiziološko usklađivanje ubraja se brzina kucanja srca i disanja te moždani valovi. Takva vrsta usklađivanja pridonosi osjećaju za ritam osoba oko sebe i prilagodbi istom, empatiji i prihvaćanju različitih emocionalnih stanja kojima je osoba/dijete okruženo (Nikolić, 2021).

Osim grupnoga muziciranja ističe se i vrijednost individualne glazbene poduke. Glazbeno podučavanje također ima pozitivan utjecaj na razvoj djeteta. Utječe na samokontrolu, kreiranje slike o sebi i samosvijest djeteta. Rickard i suradnici (2013) analizirali su provedena istraživanja i zaključili da je kod djece koja su sudjelovala u glazbenoj poduci zabilježen porast samopoštovanja i napredak u osobnom razvoju, dok je kod djece koja nisu sudjelovala u glazbenoj poduci zabilježen pad u osobnom razvoju i samopoštovanju.

Nikolić (2017) navodi istraživanja koja su ispitivala dobrobiti pjevanja za zdravlje djece. Rezultati istraživanja ukazuju na to da glazba utječe na relaksaciju tijela i uma, smanjuje osjećaj stresa i potiče emocionalno oslobađanje, samim tim potiče osjećaj sreće, pozitivne misli, povećava energiju, pozornost i koncentraciju te razvija osjećaj samopouzdanja i samopoštovanja. Osim toga, Nikolić (2017) navodi još jedno istraživanje čiji rezultati ukazuju na to da djeca rane i predškolske dobi, koja sudjeluju u glazbenim aktivnostima ili programima, ostvaruju velika postignuća u samoregulaciji što ima veliki utjecaj na njihovo obrazovno/akademsko postignuće u budućnosti.

„Ljudi su univerzalno osjetljivi na glazbu te u glazbenim iskustvima pronalaze zadovoljstvo i značenje“ (Leonhard,1972, prema Dobrota, 2012, 49). Glazba izaziva različite emocionalne reakcije. Budući da su emocije jako složene, tako je upravo odnos između glazbe i emocija podvrgnut raznim istraživanjima i pitanjima koji nailaze na poteškoće zbog nerazumijevanja razlike između pitanja o tome koje emocije glazba potiče i pitanja koje se emocije izražavaju kroz glazbu (Dobrota i Reić-Ercegovac, 2016). Uzimajući u obzir trajanje, visinu i teksturu glazbe zaključuje se da brzi tempo izaziva osjećaj sreće tj. pozitivne emocije, promjenljiv ritam uzorkuje različite emocije, ujednačen ritam pak ukazuje na jednostavne emocije. Glazba u 2/4 mjeri odiše kontrolom i ozbiljnošću dok je glazba u 3/4 mjeri opuštenoga i razigranoga karaktera. Jednako tako, istraživanja ukazuju na to da se u pravilu glazba u duru opisuje kao glazba pozitivnoga, sretnoga, opuštajućega karaktera, a glazba u molu tužnoga i sjetnoga karaktera (Dobrota i Reić-Ercegovac, 2016).

Nadalje, glasnija glazba prenosi osjećaj oduševljenja ili veće blizine, a glazba koja je tiša donosi osjećaj mira ili velike udaljenosti. Hevner (1935) prema Dobrota i Reić-Ercegovac (2016) navodi da je u glazbi najlakše prepoznati osnovne emocije kao što su sreća i tuga upravo zato što se glazba u duru povezuje s osjećajem sreće, a glazba u molu s osjećajem tuge, dok se emocije iznenađenja, straha ili ljutnje jako teško identificiraju.

Posebno je značajno istraživanje Dobrote i Reić-Ercegovac koje je provedeno 2012. godine, a kojim je utvrđeno da su sudionici koji su pokazali veću točnost u prepoznavanju emocija u glazbi također pokazali i bolje rezultate u upitniku emocionalne kompetentnosti.

Može se zaključiti da je glazba jako moćan medij koji, osim što pomaže u reguliranju emocija, zabavlja i djeluje antistresno, ima veliki značaj za razvoj emocionalne osjetljivosti i kompetentnosti upravo u ranoj i predškolskoj dobi djeteta gdje kroz različite karaktere glazbe dijete može naučiti prepoznavati emocije ugone i neugode (Dobrota i Reić-Ercegovac, 2016).

2.3. Tjelesni/motorički razvoj

Glazba se, u metodici glazbene kulture, povezuje s pokretom i ostvaruje se kroz improvizaciju ili oponašanjem pokreta po uzoru na odgojitelja (Gospodnetić, 2015). Kada se govori o improvizaciji misli se na glazbene aktivnosti u kojima djeca samostalno osmišljavaju pokrete tj. ples uz glazbu. Drugi oblik je odgojitelj „koreograf“ u kojem odgojitelj pleše s djecom, koraci su unaprijed osmišljeni i prate glazbene misli pa se tako i ponavljaju (Gospodnetić, 2015).

Gospodnetić (2015) navodi glazbenoga pedagoga Emilea Jaquesa-Dalcrozea koji je spojio osjetila, inteligenciju i pažnju s tjelesnim pokretima/aktivnostima i na taj način ujedinio duh i tijelo – praćenje ritma glazbe tijelom. Tako je danas ritmika postala pomoćna disciplina u glazbi koja osim što jača glazbeni senzibilitet utječe i na razvoj manjih mišićnih skupina te utječe na preciznost pokreta.

U ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja poželjno je primjenjivati različite vrste kretanja uz glazbu kao što su hodanje, trčanje, skakanje, puzanje, valjanje, povlačenje ili provlačenje (Gospodnetić, 2015). Hodanje u ritmu glazbe najčešća je aktivnost. Djeca mogu hodati u krugu, koloni, okrećući se oko svoje osi, kružeći oko predmeta u sobi, hodati u čučnju, na prstima ili petama, hodati malim ili velikim koracima, stupati, klizati, hodati unatrag ili oko svoga prijatelja. Osim hodanja posebno se ističe i skakanje uz glazbu. Ono može biti dvonožno, jednonožno, žablji skok i sl. (Gospodnetić, 2015). Na taj način djeca će osim osjećaja za ritam osvijestiti osjećaj za pokret, osjećaj za drugu djecu u prostoru, ali i razvijati krupnu motoriku i finiju muskulaturu koristeći šake, prste ili stopala (Gospodnetić, 2015).

Kako bi odgojitelj kvalitetno provodio glazbene aktivnosti važno je da osvijesti da sinkronizacija s vanjskim ritmom zahtijeva više sposobnosti, uključujući fine motoričke vještine, audio-motoričku koordinaciju i sensorimotornu integraciju (Nikolić, 2021). Sve navedene sposobnosti zahtijevaju razvijenu finu motoriku i međusobnu integraciju sluha i motoričke reakcije kako bi se uspješno izveo određeni glazbeni zadatak i pravilno održavao ritam (Nikolić, 2021).

Postoji jako malo istraživanja na temu utjecaja glazbe na motorički razvoj kod djece rane i predškolske dobi. Ipak, taj mali broj istraživanja svojim je rezultatima pokazao da glazbeni podražaji imaju pozitivan utjecaj na izvođenje pokreta i koordinaciju. Djeca koja sudjeluju u glazbenom programu sviranja, pjevanja ili plesanja pokazala su bolju izvedbu od djece koja nisu zahvaćena glazbenim programom (Nikolić, 2017).

Fatović i suradnici (2021) navode pučke dječje pjesme uz pokret koje se nazivaju *malešnice*, kao neizostavan dio glazbenoga programa u radu s djecom rane i predškolske dobi, a zanimljive su zato što su uvijek vezane za igru i zahtijevaju od djeteta da aktivno sudjeluje plešući i pjevajući. Dijete povezuje pokret i riječi, a istovremeno ostvaruje interakciju s roditeljem, odgojiteljem ili djecom. Osim toga kroz njih dijete razvija kulturološku svijest jer *malešnice* su pisane na narodnom govoru, a njihova tematika okarakterizirana je tradicijom, jezikom i drugim obilježjima kraja/kulture iz kojih potječu (Fatović i sur., 2021).

3. GLAZBENE SPOSOBNOSTI

Razvoj glazbenih sposobnosti je proces učenja i usavršavanja glazbenih vještina i kapaciteta. Ovaj proces može trajati cijeli život i uključuje različite korake, pristupe i prilagodbe ovisno o pojedincu i njegovim ciljevima u glazbi, a istovremeno pridonosi cjelovitom razvoju već od ranoga djetinjstva. Glazbene sposobnosti odnose se na različite vještine i kapacitete koje osoba može imati u vezi s glazbom. Ove sposobnosti mogu uključivati sluh, ritam, interpretaciju, tehniku sviranja, pjevanja, skladanja i druge aspekte glazbenoga izraza.

U razdoblju rane i predškolske dobi jako je važno poznavati zakonitosti razvoja glazbenih sposobnosti. Zakonitost razvojnoga redoslijeda glazbenih sposobnosti odnosi se na općenite obrasce i faze koji se promatraju u razvoju glazbenih sposobnosti. Iako svaki pojedinac može imati jedinstven put razvoja, postoji nekoliko uobičajenih obilježja koja se često vide u procesu razvoja glazbenih sposobnosti (Dobrota, 2012; Miočić, 2012).

Marić i Goran (2013) navode sedam faza razvoja govornih sposobnosti. Prva faza je *faza slušanja* koja je karakteristična za dijete u dobi od 0 do šest mjeseci. U toj fazi dijete reagira na zvuk žmirkanjem, treskanjem, u trećem mjesecu počinje locirati izvor zvuka okretanjem glave u smjeru odakle zvuk dolazi, a u razdoblju od četiri do šest mjeseci starosti aktivno reagira na glazbu, sluša je i reagira na glazbu cijelim tijelom.

Nakon faze slušanja slijedi *faza motoričke reakcije na glazbu*, a karakteristična je za djecu od šest do devet mjeseci starosti. Dijete u toj fazi pokušava reproducirati glazbu i javlja se gukanje kao odgovor na glazbu.

Nakon toga slijedi *faza prve glazbene reakcije*, a karakteristična je za djecu u dobi od devet do osamnaest mjeseci starosti. U toj fazi dolazi do takozvanoga glazbenoga brbljanja, dijete pokazuje ugodne i neugodne reakcije na glazbu koju čuje i počinje povezivati pokret uz glazbu. Dobrota (2012) glazbeno brbljanje dijeli na tonsko i ritamsko. Razlika između ta dva brbljanja je u ritmu i kvaliteti pjevanoga glasa. Djeca koja nisu izašla iz faze glazbenoga brbljanja nalaze se u fazi pripremne audijacije koja se dijeli na fazu akulturacije, imitacije i asimilacije. Dijete, prolazeći kroz sve te faze ulazi u glazbeni svijet, usvaja glazbene fraze, tonske i ritamske obrasce koje međusobno povezuje s tjelesnim pokretima i disanjem.

Nadalje Marić i Goran (2013) navode *fazu prave glazbene reakcije* koja se javlja u razdoblju od osamnaest mjeseci starosti do tri godine starosti djeteta. S godinu dana dijete počinje

spontano pjevati tj. oponašati tekst ili pjevušiti melodiju dok s tri godine glazbeni interes raste, dijete usklađuje slušanje i uspješno oponaša ritam pjesme dodavajući i pokrete.

Faza imaginativne pjesme zastupljena je od treće do četvrte godine starosti djeteta, a kao što i sam naziv faze govori, dijete osmišljava vlastite pjesmice i melodije po uzoru na već poznate pjesme.

Nakon nje slijedi *faza razvoja ritma* u razdoblju od pete do šeste godine starosti, koju karakterizira napredak u izvođenju ritma, ali djeca i dalje nailaze na poteškoće u promjeni tempa i razlikovanju ritma i visine tona.

Zadnja faza koju Marić i Goran (2013) navode je *faza stabilizacije glazbenih sposobnosti* koja je karakteristična za dijete u dobi od šest do devet godina. U toj fazi dolazi do uspona u razvoju glazbenih sposobnosti tj. djeca usvajaju glazbene pojmove i imenuju svoje glazbene aktivnosti.

Dobrota (2012) i Miočić (2012) na tih sedam faza razvoja glazbenih sposobnosti dodaju još dvije faze koje se navode kao temelj razvojnih glazbenih sposobnosti: *faza estetskoga procjenjivanja* koja se javlja u dobi od devet do jedanaest godina starosti i *faza glazbene zrelosti* koja svoj vrhunac dostiže u dobi od sedamnaest godina.

Vidulin (2016) ističe da su glazbene sposobnosti rezultat kombinacije nasljednih čimbenika i onoga što je osoba naučila tijekom svoga glazbenoga razvoja. Naslijeđeni čimbenici, kao što su genetska predispozicija za glazbene sposobnosti i djetetova osobnost, mogu utjecati na djecu i njihovu prirodnu sklonost prema glazbi. Međutim, važno je istaknuti da je glazbena sposobnost također rezultat učenja i iskustva. Kroz formalno i neformalno obrazovanje, kao i kroz odgojno-obrazovnu praksu i izlaganje glazbi, pojedinac može razviti i unaprijediti svoje glazbene vještine. Uz naslijeđene čimbenike i učenje, važno je napomenuti da glazbena sposobnost također uključuje savladavanje konkretnih glazbenih zadataka, a to može uključivati razumijevanje ritma i metra, sviranje na instrumentu, pjevanje u skladu s glazbenim notama, improvizaciju ili interpretaciju glazbenoga djela na način koji je emocionalno izražajan i tehnički ispravan. Sve ove komponente – nasljedni čimbenici, učenje i iskustvo, te uspješno savladavanje konkretnih glazbenih zadataka, zajedno doprinose razvoju glazbene sposobnosti pojedinca. Važno je imati raznolike i kvalitetne glazbene izvore i aktivnosti za učenje kako bi se potaknuo i razvio potencijal glazbenih sposobnosti svakoga djeteta (Vidulin, 2016).

4. GLAZBENE AKTIVNOSTI

Aktivnosti u vrtiću organizirani su programi koji se provode s ciljem pružanja određenih sadržaja djeci. „Aktivnosti iz glazbene kulture pripadaju u vođene (usmjerene) aktivnosti, a to je tako zbog prirode glazbe“ (Gospodnetić, 2015, 56). Odgojitelji su odgovorni za planiranje i pripremu tih aktivnosti kako bi osigurali da se odabrani sadržaji prenesu na djecu na adekvatan i zanimljiv način. Svaka aktivnost, pa tako i glazbena, treba imati jasno postavljen cilj i formulirane zadatke koji će biti glazbene prirode.

Zadaci mogu biti materijalni, funkcionalni i odgojni te moraju biti u skladu sa sadržajnim, didaktičkim i glazbeno-estetskim kriterijima. Materijalni ili obrazovni zadaci obuhvaćaju usvajanje podataka o skladatelju, usvajanje pojma ritma, tempa, učenje pjesmica napamet tj. usvajanje činjenica (Dobrota i Ćurković, 2006). Funkcionalni zadaci odnose se na razvoj slušnih, izražajnih, intelektualnih te kreativnih sposobnosti, a posebno se ističe razvoj sposobnosti prepoznavanja visine, jačine, trajanja i boje tonova. Odgojni zadaci odnose se na glazbeno-estetske odgojne vrijednosti tj. razvijanje glazbenoga interesa; cilj je potaknuti djecu da razviju pozitivan interes prema glazbi, da je cijene i uživaju u njoj. To se postiže izlaganjem djece raznolikom glazbenom repertoaru, različitim vrijednim glazbenim izvođačima, posjetima koncertima ili radionicama te pružanjem prilika za aktivno sudjelovanje u glazbenim aktivnostima (Dobrota i Ćurković, 2006). Rečeno se u prvom redu odnosi na nastavu glazbe u osnovnoj školi, a dijelom i na glazbene aktivnosti u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Igra je ključni element u ranom susretu djeteta s glazbom. Kroz igru, djeca ne samo da se zabavljaju, već i aktivno sudjeluju u glazbenim aktivnostima, razvijaju svoje sposobnosti i stječu nova iskustva. Unutarnja aktivnost doživljaja glazbe, koja uključuje emocionalne i intelektualne aspekte, izražava se kroz pjevanje, sintezu glazbe i pokreta, slušanje glazbe i sviranje instrumenata. Iz navedenih aktivnosti proizlazi čitav niz glazbenih aktivnosti koje se uključuju o odgojno-obrazovni proces (Marić i Goran, 2013). „U skupinu projektnih aktivnosti glazbeno-umjetničkoga karaktera ubrajaju se sljedeće aktivnosti: usvajanje pjesme po sluhu, igre uz pjevanje, igre uz instrumentalnu pratnju, igre za razvoj sluha, igre za zapažanje osobina tona, igre za razvoj osjećaja ritma, igre za razlikovanje jakosti tona, rad s malim instrumentima, istraživanja različitih zvukova, slušanje pristupačnih glazbenih djela, glazbene zagonetke, izmišljanje glazbe za priču, male plesne strukture, male glazbene dramatizacije, stvaralačke glazbene dramatizacije“ (Marić i Goran, 2013, 22).

Dječja igra se dijeli na funkcionalnu igru koja je karakteristična za dojenačku dob, konstruktivnu igru, igru pretvaranja, igre s pravilima i složene igre. Odgojitelj u glazbenim aktivnostima može kombinirati navedene igre. Primjerice, u jasličkoj dobi funkcionalna igra ostvarit će se istraživanjem zvuka na udaraljka ili putem raspjevane lutke koja će potaknuti djecu na govor i slušanje, ali i na pokret, igre pretvaranja ostvarit će se kroz dramatizaciju uz glazbu tj. podjelu uloga među djecom, a igra s pravilima bit će igra koja je povezana s glazbom kao što je npr. igra „glazbeni kipovi“, koja ima zadana pravila i koreografiju koja je rezultat dječje improvizacije (Gospodnetić, 2015).

Prve glazbene igre s kojima se dijete susreće su zabavljalice, cupkalice, tapšalice i igre zvukovima. One se provode u prvoj i drugoj godini starosti i idealne su za ostvarivanje kontakta s djecom i stvaranja pozitivne i ugodne atmosfere. Osim toga navedene igre pridonose razvoju ritma i osjećaja za ritam što uveliko utječe na razvoj govora, koordinaciju i kretanje djeteta (Marić i Goran, 2013).

Zabavljalice ili igre prstićima su aktivnosti koje uključuju korištenje prstića na rukama kako bi se izvodili pokreti, ritmovi ili pjesme. One su često praćene pjesmicama ili rimama koje se povezuju s određenim pokretima prstića, a njihova svrha je usvajanje i doživljaj govornoga ritma i stvaranje osjećaja sigurnosti i ugone (Marić i Goran, 2013).

Primjer zabavljalice (Marić i Goran, 2013, 27):

PRSTI

Ovaj ide u lov,

Ovaj za njim,

Ovaj kuću čuva,

Ovaj jelo kuha,

Ovaj kaže m-m-m (mumljajući).

„Izgovarajući tekst, hvatamo redom dječje prstiće, a na zadnjem stihu lagano protresemo mali prst“ (Marić i Goran, 2013, 27).

Cupkalice ili cupaljke su glazbene igre koje se provode tek kad dijete može sjediti na koljenima roditelja ili odgojitelja. Osoba na kojoj dijete sjedi izgovara tekst ritamski i cupka dijete tako što podiže i spušta pete.

Primjer cupkalice (Marić i Goran, 2013, 30):

HOP, CUP

Hop, cup, hopa, cup,

Raste bebi prvi zub.

Hop, cup, trala, la,

Uskoro će imat dva.

Tapšalice, također poznate i kao tašunjaljke ili tašalice, glazbene su igre u kojima djeca ritmički udaraju dlanom o dlan. Ova igra se obično izvodi u grupi ili u paru, pri čemu djeca ponavljaju određeni ritam tapšanja dlanova dok izvode različite pokrete. Dijete također može biti i u ležećem i sjedećem položaju, a ako još uvijek ne zna pljeskati to umjesto njega čini odrasla osoba.

Primjer tapšalice (Marić i Goran, 2013, 31):

TAŠI, TAŠI

Taši, taši, tanana,

Beba već je pospana.

Vjevericu pojela,

Da bi bolje zaspala.

Dijete u dobi od tri mjeseca starosti okreće svoju glavu u smjeru izvora zvuka tj. reagira na zvučne podražaje iz svoje okoline. Glasni zvukovi izazivaju nelagodu kod djece, a to je vidljivo na njihovim facijalnim ekspresijama i pokretima tijela. Tiši/blaži zvukovi pozitivno utječu na dijete i njegova reakcija je smirena često popraćena osmjehom. Zato je važno dijete izložiti nježnijim, blažim, ugodnijim zvukovima kako bi se njegova slušna percepcija kvalitetno razvijala, a u tome pomažu igre zvukovima (Jackson, 2009; Marić i Goran, 2013).

Primjer zvučne igre koja se provodi s djecom u trećoj godini života: pred dijete donosimo razne materijale kao što su papir, alu-folija, vrećice za smeće, celofan itd. Nakon toga dijete uzima materijale gužva ih, stišće, kida te oni proizvode različite zvukove koji mu izazivaju različite osjećaje kao što su iznenađenje, sreća, čuđenje, a pozitivno djeluju na slušnu percepciju djeteta (Marić i Goran, 2013).

Nakon razdoblja prvih glazbenih igara slijede glazbene aktivnosti slušanja glazbe, pjevanja, obrade brojalice i sviranje.

4.1. Slušanje glazbe

Glazba sluhom dopire do djeteta, takozvanom nevidljivom putanjom, te potiče njegovu kognitivnu i emocionalnu aktivnost već u najranijoj dobi. U razdoblju od trećega do petoga mjeseca starosti dijete osluškuje svoju okolinu, a glazba na njega ima umirujući efekt. Upravo zato što je u tom razdoblju naglasak na sluhu ta se faza i naziva fazom slušanja (Manasteriotti, 1981). Od petoga do šestoga mjeseca starosti glazba više nema umirujući efekt već dijete na nju reagira pokretom i kreće se u smjeru odakle glazba dolazi: „Kad začuje muziku, izvodi kretnje, ali one nisu izraz njegova nemira. To su tipične kretnje koje se ponavljaju poput sekvenci: neka se djeca njišu lijevo-desno, druga naprijed-natrag, neka miču glavom, neka cupkaju gornjim dijelom tijela gore-dolje“ (Manasteriotti, 1981, 11). Gospodnetić (2015) to naziva senzomotoričko slušanje. Senzomotoričko slušanje je takvo slušanje glazbe pri kojemu su slušanje glazbe/glazba i pokret neodvojive komponente, a njihova povezanost čvršća je i dublja od bilo kojega osjeta i osjetnoga područja (Gospodnetić, 2015).

Jako je važno odabrati primjerena i kvalitetna glazbena djela koja će djetetu približiti umjetničke vrijednosti glazbe. Ugodna glazba koja potiče estetski doživljaj prilikom slušanja, primjenjuje se u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju te stvara uvjete za razvoj pozitivnoga odnosa djeteta i glazbe.

Pjesme s instrumentalnom pratnjom i instrumentalne skladbe, vokalno-instrumentalne skladbe kao što su uspavanke imaju pozitivan utjecaj na dječje stvaralaštvo, likovno izražavanje, kreiraju pozitivnu i poticajnu atmosferu, potiču i uljepšavaju dječju igru, smiruju i potiču emocionalno izražavanje te socijalnu interakciju (Marić i Goran, 2013).

Odgojitelji imaju ulogu posrednika između djece i glazbe, a njihov zadatak je odabrati adekvatnu, ugodnu, radosnu glazbu koju će djeci ponuditi kroz aktivnosti slušanja te omogućiti djeci glazbeno-estetsko iskustvo (Škojo, 2021).

Djeca u glazbi mogu uživati, slušajući je, aktivno ili pasivno. Gospodnetić (2015, 127) objašnjava pasivno slušanje kao „slušanje glazbe kao kulise, bez svjesno upravljene pažnje“. Pasivno slušanje u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje jednako je važno kao i aktivno slušanje, stoga u aktivnostima pasivnoga slušanja treba birati kvalitetnu glazbu. Tijekom pasivnoga slušanja djeca se ne podređuju glazbi tj. nije potrebno da se održava tišina, s djecom se razgovara normalnim glasom i vlada atmosfera kao da glazba ne svira. Može se dogoditi da pasivno slušanje potakne djecu na ples ili ih privuče na način da se približe izvoru glazbe (zvučniku) tj. da se javljaju ponašanja koja su karakteristična za aktivno slušanje glazbe

(Gospodnetić, 2015). Pasivno slušanje ostvaruje se i tijekom čitanja priče ili u dramskoj improvizaciji gdje glazba svira u pozadini te doprinosi ugođaju i atmosferi u navedenim aktivnostima, a to se posebno ističe upravo u glazbenim pričama (Blašković i Kuliš, 2017).

Aktivno slušanje razlikuje se od pasivnoga slušanja u tome što su skladbe koje se puštaju djeci mnogo kraće, poželjno je da traju najviše tri minute, a ako je skladba ipak duga tada odgojitelj bira određeni stavak ili odlomak. Prilikom odabira glazbe odgojitelj uzima u obzir da glazbeni primjeri budu različitih karaktera tj. ne bira se samo živahna, radosna glazba, već i polagana, sjetna glazba. Brže i veselije skladbe kod djece izazivaju niz tjelesnih aktivnosti kao što su skakanje, trčanje, a sporija glazba potiče rad ruku/šake tj. razvija finu motoriku (Blašković i Kuliš, 2017).

Cilj glazbenih aktivnosti slušanja je razvoj sluha, razvoj percepcije za glazbene pojmove, razvoj glazbenoga pamćenja i stvaralaštva. Odgojitelj planira aktivnosti slušanja prema određenim fazama, a one su: faza motivacije (može biti glazbena i neglazbena), najava skladbe, određivanje ugođaja i izvođača, određivanje tempa i dinamike, te završni dio aktivnosti koji može biti likovnoga karaktera (slikanje, crtanje, modeliranje) ili izražavanje pokretom tj. plesanje (Gospodnetić, 2015; Blašković i Kuliš, 2017).

4.2. Pjevanje i sviranje

Dječji glas je poseban i jedinstven te se mijenja tijekom različitih faza djetinjstva. Tijekom pjevanja koriste se respiratorni organi. Osim njih u pjevanju sudjeluju i organi za stvaranje glasa te organi za oblikovanje tona (Rakijaš, 1961).

Manasteriotti (1981) ističe da djeca na glazbu odgovaraju gukanjem i pjevušenjem, pri čemu se gukanje javlja prije pjevušenja. Tijekom prve godine života djeca često pokazuju interes za zvukove i ritmove. Pjevušenje je jedan od načina na koji djeca istražuju i izražavaju svoj odnos prema glazbi i zvukovima oko sebe. U početku, pjevušenje djeteta je nejasno i nema nikakve sličnosti s glazbom koju dijete sluša ali se s vremenom razvija i postaje sve više strukturirano u ritmu, visini tonova, melodiji i tekstovima glazbe koju dijete sluša.

Od šestoga do devetoga mjeseca starosti djeca obično počinju oponašati zvukove i melodije koje čuju. To može uključiti pokušaje ponavljanja jednostavnih zvukova ili slogova koji se čuju u pjesmama ili izgovoru odraslih. Pjevušenje je važan dio jezičnoga i kognitivnoga razvoja djeteta (Manasteriotti, 1981). Pjevušenje tijekom druge godine života postaje ritmički pravilnije, ritam je jednoličan ali se pojavljuju promjene u tempu čije je izvođenje puno fleksibilnije. Nadalje, osim spontanoga pjevušenja javlja se i namjerno pjevušenje tj. pjevušenje s željom oponašanja pjesme koju je dijete čulo iako njegovo oponašanje nema sličnosti s pjesmom koju oponaša iz razloga što se njegovo pjevušenje sastoji samo od slogova pojedinih riječi iz pjesme (Nikolić, 2021; Manasteriotti, 1981).

Pjevanje u razdoblju do treće godine događa se nesvjesno, djeca oponašaju ono što čuju u svom okruženju, a ako nešto i ne razumiju oni improviziraju i dodaju sebi razumljive riječi. Pri pjevanju posebnu pozornost treba obratiti na opseg dječjega glasa. Naime, djeca od tri do četiri godine mogu pjevati pjesme u opsegu od e^1 do a^1 , opseg pjesme za djecu od četiri do pet godina je od d^1 do a^1 ili h^1 , a za djecu od pet do sedam godina od c^1 do c^2 ili e^2 (Gospodnetić, 2015).

Jako je važan izbor pjesama koje će odgojitelj pjevati djeci. Pjesme trebaju biti primjerene za određenu dob i sposobnost djeteta kako bi se njegov glas, sluh, osjećaj za ritam i govor prirodno razvijao, a uz to se razvijaju i emocionalne i socijalne kompetencije djeteta (Marić i Goran, 2013).

Kroz pjevanje djeca vježbaju svoje glasovne mišiće i uče kontrolirati svoj dah. Također, pjevušenje može imati pozitivan utjecaj na emocionalni razvoj djeteta i može pružiti način izražavanja radosti i zadovoljstva (Rakijaš, 1961).

Nekoliko važnih odlika dječjega glasa su raspon, fleksibilnost, osjetljivost i brzina razvoja. Dječji glas obično ima uži raspon u usporedbi s odraslima, a to znači da djeca ne mogu doseći iste tonske visine i dubine kao odrasli. Dječji glas može biti vrlo fleksibilan; djeca su često prirodno okretna u promjeni tonova i izvođenju različitih melodijskih uzoraka, ali i u oponašanju. Dječji glas može biti osjetljiv na prenaprezanje. Budući da su dječje vokalne žice još uvijek u razvoju, važno je da djeca ne prisiljavaju svoj glas da postignu tonove ili jačinu koja bi mogla uzrokovati oštećenje ili umor vokalnih žica.

Petogodišnjaci imaju razvijene glazbene sposobnosti koje im omogućuju sudjelovanje u različitim aktivnostima vezanim uz ritam i glazbu; mogu prepoznati i razlikovati različite ritmove koje čuju ili vide, npr. mogu razlikovati brže i sporije ritmove, ritmove koji se ponavljaju ili različite ritmičke uzorke, mogu zapamtiti jednostavne ritmičke obrasce ili pjesme i ponoviti ih nakon nekoga vremena – to pokazuje njihovu sposobnost pamćenja i razumijevanja ritma, mogu pratiti ritam pjesme ili glazbenoga instrumenta pljeskanjem ili lupkanjem rukama, mogu pratiti ritam glazbe kroz ples i koreografiju, mogu se spontano kretati uz glazbu ili slijediti jednostavne korake koji im se pokažu (Manasteriotti, 1981).

Cilj glazbenih aktivnosti pjevanja je zadovoljavanje dječje potrebe za glazbom kroz slušanje i pjevanje te, kao i kod slušnih aktivnosti, razvoj sluha, usvajanje glazbenih pojmova, razvoj glazbenoga pamćenja i stvaralaštva (Gospodnetić, 2015).

U ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja usvajanje pjesme odvija se kroz nekoliko faza, a one su: faza motivacije, demonstracije, faza tekstualne analize, faza usvajanja pjesme, faza ritamske obrade i faza interpretacije pjesme. Igra lovca primjenjuje se u fazi usvajanja pjesme, a izvodi se tako da odgojitelj otpjeva kiticu, a zatim djeca ponove kiticu za njim i sve to se ponavlja najviše tri puta (Blašković i Kuliš, 2017). Prilikom demonstracije pjesme, odgojitelj se može koristiti nekim instrumentom.

Sviranje u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja najčešće se izvodi na udaraljicama. Dobrota (2012) dijeli udaraljke na ritamske i melodijske. Ritamske udaraljke dijele se na drvene (kastanjete, štapići, zvečka, mali drveni bubanj) i metalne (trokutići, činele, praporci, tamburin ili def) te udaraljke s kožnom opnom (veliki i mali bubanj). Melodijske udaraljke Dobrota (2012) dijeli na melodijske udaraljke s metalnim i drvenim pločicama. Glazbeni instrument s metalnim pločicama je metalofon, a s drvenim pločicama je ksilofon.

Djeci je potrebno pokazati kako pravilno rukovati s udaraljicama. Udaraljka se drži u lijevoj ruci, a predmet kojim udaramo po udaraljki, u desnoj ruci. Nakon što djeca usvoje pravilno

koristiti udaraljke, odgojitelj im može ponuditi sviranje na ritamski predložak. Gospodnetić (2015) objašnjava da je u toj aktivnosti važno da djeca prije izvođenja na udaraljka samo slušaju ritam na snimci kako bi ga usvojila. „Glazbala u centru za glazbeno izražavanje postaju tijekom vremena stalnim pratiteljem dječjega života u vrtiću, bilo da djeca na njima isprobavaju, osluškiju i razlikuju zvukove ili njima prate svoje kretanje – hodanje, stapanje, plesanje. Udaraljkom se može pratiti izgovor riječi, rečenica, brojalica. Mogu se pronalaziti najprikladniji zvukovi za pratnju priči, pjesmi, recitaciji, dramatizaciji“ (Marić i Goran, 2013, 184).

4.3. Brojalica

Najprirodniji oblik dječjega glazbenoga izražavanja koji je prisutan u dječjoj igri, a kod djece posebno utječe na razvoj glazbenih sposobnosti (glazbenoga pamćenja te osjećaja za ritam i intonaciju), naziva se brojalica ili takozvana glazba pokreta (Dobrota, 2012; Jurišić i Sam Palmić, 2002). Brojalicom, odgojitelji, mogu potaknuti djecu na igru u kojoj će se putem glazbeno-govorne komunikacije djeca razvijati u osobnom i glazbenom smjeru. Brojalicom se postiže interakcija u grupi te se razvija osjećaj pripadnosti i individualnosti, ali i kreativnost djeteta (Jurišić i Sam Palmić, 2002). Kretanjem uz brojalicu i verbalnim izvođenjem iste kod djeteta se razvija senzibilitet za kontrolu i upravljanje vlastitim pokretima, stoga je njihovo izvođenje brojalice brže i preciznije, razvija se senzibilitet za ritam koji olakšava i ublažava govorne smetnje kod djece (Gospodnetić, 2015).

Ritam brojalice djeca mogu izvoditi pljeskanjem, toptanjem, tapšanjem po koljenima, stupanjem, pucketanjem prstima, hodanjem tj. zvučnim pokretima ili sviranjem ritma na udaraljkama tako što će se podijeliti u skupine, a svaka skupina ritam izvodi odabranim zvučnim pokretima (Marić i Goran, 2013). U odgojno-obrazovnim ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja brojalica se provlači kroz sve faze sadržaja glazbenih aktivnosti, tj. može biti u obliku motivacije ili poticaja, može biti u središnjem ili glavnom dijelu aktivnosti ili na samom kraju aktivnosti (Jurišić i Sam Palmić, 2002).

Brojalice mogu biti govorene ili pjevane. Govorene brojalice poseban su oblik brojalica u kojima se koristi ritmički govor umjesto pjevanja. Ove brojalice obično nemaju glazbenu pratnju i izvode se izgovaranjem ili recitiranjem stihova na jednom tonu, a tonovi se mogu razlikovati u trajanju, boji i jačini. Kod pjevanih brojalica, ritmiziranim riječima dodaju se tonovi različitih visina koji stvaraju jednostavnu melodiju i za razliku od govorene brojalice, pjevana brojalica u svom sadržaju ima minimalno dva tona koja imaju različitu visinu tj. sadrži tonsku različitost (Dobrota, 2012; Jurišić i Sam Palmić, 2002).

„Kada je o brojalici riječ, bez dvojbe je sadržaj ili tekst od ogromnog značenja u dječjoj percepciji“ (Jurišić i Sam Palmić, 2002, 25). Prema tome brojalice, s obzirom na sadržaj, dijelimo na konkretne brojalice, besmislene brojalice i kombinirane brojalice. Konkretno, stvarne ili određene brojalice čini sadržaj koji je razumljivoga i logičnoga sadržaja koji opisuje određene životne situacije, bića i pojave kao što su: svakodnevna zbivanja i svakodnevne situacije u djetetovu okruženju (igra s igračkama i prijateljima), životinje, posebne prigode (rođendan, imendan), prirodne pojave (kiša, duga, sunce, snijeg) i priroda općenito (cvijeće,

planine, rijeka, more) (Jurišić i Sam Palmić, 2002). Neke konkretne brojalice mogu se koristiti kao didaktički sadržaj tj. mogu imati odgojnu ulogu tako što će se kroz brojalicu dijete uvesti u svijet higijene, njege i brige za sebe i ljude koji ga okružuju, npr. brojalice o važnosti pranja ruku, bacanja smeća na odgovarajuća mjesta ili općenito osnove bon-tona.

Besmislene brojalice su vrsta brojalica za koje je karakteristično da nemaju stvaran smisao ili logičan sadržaj, tj. niz slogova ili riječi koje nemaju konkretno značenje. One često koriste igru riječima, apstraktne koncepte ili neobične situacije kako bi zabavile djecu. Ove brojalice imaju svoje mjesto u dječjoj igri i stvaraju prostor za kreativnost i maštovitost izražavanja. Ipak, „u besmislu se 'riječi', dakle, nalazi smisao njihova postojanja“ (Jurišić i Sam Palmić, 2002, 28). Kombinirane brojalice su brojalice u kojima se izmjenjuju konkretni ili besmisleni slogovi s konkretnim ili besmislenim riječima i dijelovima teksta. Primjer takve brojalice je: ECI-PECI-PEC-TI-SI-MALI-ZEC (Dobrota, 2012).

5. CENTAR ZA GLAZBENO IZRAŽAVANJE I STVARANJE

Svaki vrtić ima prepoznatljivu kulturu koja se temelji na zajedničkim uvjerenjima i stavovima odgojitelja, ravnatelja, stručnih djelatnika, administrativnoga osoblja, pomoćnoga osoblja i roditelja čija kultura odražava način djelovanja vrtića. Kultura vrtića obuhvaća i određene kontekstualne faktore, kao što su prostorna i materijalna okolina vrtića te način vođenja vrtića (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014).

Kvalitetno fizičko i materijalno okruženje u vrtiću je ključni izvor dječjega učenja, jer djeca uče aktivno putem istraživanja, stvaranja i suradnje s drugom djecom i odraslima. Pri stvaranju prostornoga i materijalnoga okruženja za učenje, važno je prihvatiti prirodu dječjega učenja kao integrirano i holističko te ne dijeliti odgojno-obrazovne aktivnosti prema metodikama ili predmetnim područjima (NKRPOO, 2014). Djeca imaju priliku istraživati različite logičke, matematičke i fizikalne fenomene i pojave, istraživati prirodu, različite organizacijske mogućnosti prostora, istraživati zvukove, tonove, melodije, glazbu i pokrete te istraživati različite likovne tehnike i njihove mogućnosti korištenja.

Dobro strukturirane prostorne cjeline u vrtiću, kao što su "centri aktivnosti" i "kutići", potiču grupiranje djece u manje skupine i omogućuju kvalitetne interakcije. U suvremenim humanističkim idejama, velika pažnja se posvećuje organizaciji fizičkih aspekata u predškolskim ustanovama (NKRPOO, 2014). Prostor, namještaj i oprema imaju značajan utjecaj na interakciju djece te na cjelokupnu atmosferu u odgojno-obrazovnoj grupi i u samoj ustanovi. Uređenje prostora predstavlja važan element u kulturi dječjega vrtića (Mračić, 2016). Uređenje prostora treba osigurati da dijete može koristiti prostor na optimalan način i slobodno se kretati bez ikakvih prepreka ili opasnosti. U takvom prostoru se nalaze različiti centri aktivnosti koji omogućuju djeci da se kreativno i istraživački angažiraju na različitim područjima (Marić i Goran, 2013).

Jedno od područja je upravo centar za glazbeno izražavanje i stvaranje. U centru za glazbeno izražavanje i stvaranje organiziraju se razne aktivnosti koje uključuju pjevanje, sviranje, slušanje glazbe, igre zvukovima, igre pogađanja instrumenata, ples te likovno i dramsko izražavanje uz glazbu. Poželjno je da glazbeni centar bude opremljen instrumentima (Orffov instrumentarij), šuškalicama koje izrađuju djeca od prirodnih i neoblikovanih materijala (koristeći karton, plastične kutijice koje se mogu napuniti rižom, kamenčićima, pijeskom), slikovnicama, slikama, knjigama, notnim zapisima i materijalima poput običnoga papira ili alu-folije koji će proizvoditi različite zvukove prilikom kidanja ili gužvanja (Mračić, 2016).

Pranjić (2013) ističe pozitivan utjecaj i svrhu audiovizualnih medija u praksi odgoja i obrazovanja, navodeći glazbena pomagala poput radija, bluetooth zvučnika, televizije, kinoprojektora tj. svega što proizvodi zvuk i sliku.

Kemple, Batey i Hartle (2004) naglašavaju da glazbeni centar u vrtiću ima potencijal biti mnogo više od prostora u kojem se čuvaju instrumenti i različita glazbena pomagala te navode aktivnosti poput glazbenoga kazališta, aktivnosti istraživanja i povezivanja različitih kultura sa specifičnim instrumentima, glazbene staklenke (eksperimentiranje s vodom i zvukovima), snimanje zvukova i glazbe (uz pomoć kasetofona, mikrofona i drugim tehnikama snimanja).

Sve navedene aktivnosti iziskuju adaptaciju i povezivanje svih centara aktivnosti unutar odgojno-obrazovnog prostora te doprinose cjelovitom razvoju djeteta i integriranom smislenom učenju i iskustvu.

6. KOMPETENCIJE ODGOJITELJA

Kompetencija je „priznata stručnost, sposobnost kojom netko raspolaže“ (Anić, 2003, prema Modrić 2012, 428). Mijatović (2002, prema Modrić, 2012, 428) definira kompetenciju kao „osobnu sposobnost da se čini, izvodi, upravlja ili djeluje na razini određenoga znanja, umijeća i sposobnosti, što osoba može dokazati na formalni i neformalni način“.

Žižak (1997, prema Modrić, 2012) definira kompetentnoga odgojitelja kao osobu koja je svjesna svojih znanja, sposobnosti i osobnosti te ih integrira i kreira osjećaj sigurnosti i moći u radu s djecom. Suvremeni pristup, na kojemu se temelji Nacionalni kurikulum za rani predškolski odgoj i obrazovanje (2014), ističe važnost razvoja i rada na kompetencijama. Odgojitelj treba usavršavati svoje sposobnosti tj. treba biti usmjeren na kontinuiran profesionalni razvoj, a to uključuje i usavršavanje glazbenih kompetencija odgojitelja u cilju kvalitetnoga i smislenoga odgojno-obrazovnoga procesa za dobrobit djeteta (Habuš Rončević, 2014).

Analizirajući različite definicije kompetentnosti odgojitelja, Slunjski, Šagud i Brajša-Žganec (2006) zaključuju da je kompetentnost odgojitelja dinamičan proces koji se razvija tijekom vremena, a njegova spremnost je ključna za kontinuirano istraživanje i učenje tijekom cijeloga života.

U ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja odgojitelj ima mnogo uloga koje su jednako važne za uspješnu odgojno-obrazovnu praksu. Odgojitelj ima ulogu motivatora, tj. onoga koji potiče interes za glazbu kod djece i želju djece za sudjelovanjem u različitim glazbenim aktivnostima poput pjevanja, slušanja glazbe, sviranja i plesanja uz glazbu. Važno je odabrati glazbu koja je sadržajno i izražajno bliska djetetu kako bi se stvorio interes za glazbu. Također, potrebno je poticati razvoj dječjih stvaralačkih glazbenih sposobnosti, a to može biti ostvareno odabirom kvalitetne glazbe u glazbenim aktivnostima pjevanja, slušanja glazbe te osiguravanjem prikladnih glazbenih instrumenata za sviranje (Habuš Rončević, 2014).

Sljedeća uloga odgojitelja je uloga posrednika ili medijatora. Odgojiteljeva uloga je uputiti djecu u svijet glazbe, potaknuti ih da otkriju i osjete glazbu. U toj ulozi posrednika odgojitelj više nije tradicionalni kontrolor, već je fokusiran na poticanje kritičkoga i kreativnoga glazbenoga razmišljanja djece te na razvoj njihovih glazbenih kompetencija. Odgojitelj posreduje u glazbenim aktivnostima djece tako što stvara odgovarajuće prostorno-materijalne uvjete za njihovo provođenje, a posebna pažnja se posvećuje uređenju, smještaju i opremanju glazbenoga centra zato što kvalitetno opremljen glazbeni centar omogućuje djeci aktivno

sudjelovanje u glazbenim aktivnostima, potiče njihovu samostalnost i potpora je suradničkom izražavanju u glazbenim aktivnostima.

Nadalje, prateći glazbene izbore i interes djece, odgojitelj bilježi/dokumentira njihove aktivnosti s ciljem boljšega razumijevanja njihovih glazbenih sklonosti te kako bi adekvatno odgovorio i planirao buduće poticaje i podržao njihov daljnji glazbeni razvoj (Habuš Rončević, 2014).

Habuš Rončević (2014) ističe i ulogu odgojitelja kao suigrača u glazbenim aktivnostima djece rane i predškolske dobi. U toj ulozi, odgojitelj aktivno sudjeluje u glazbenim igrama djece, a temelji se na simetričnom odnosu između odgojitelja i djeteta koji se opisuje kao suradnički, ravnopravan i uvažavajući. Od odgojitelja se očekuje da tijekom glazbenih aktivnosti povremeno prepusti kontrolu u organizaciji glazbenih aktivnosti djeci, tj. da vjeruje djeci i dopusti im da improviziraju i spontano se izražavaju, a da se odgojitelj kao suigrač aktivno uključuje u njihove glazbene aktivnosti i ideje (Habuš Rončević, 2014).

Svijest o važnosti i ulozi kompetencija potiče odgojitelja na provođenje i planiranje kvalitetnoga odgojno-obrazovnoga procesa koji uključuje uloge odgojitelja kao promatrača, kreatora strukture koja čini temelj za učenje i stvaranje identiteta te percipiranje sebe kao timskoga igrača koji, zajedno s djecom, postavlja ciljeve i doprinosi izgradnji zajednice (Miočić, 2012). Na taj način odgojitelj pridonosi kulturnom oblikovanju vlastite osobnosti i oblikovanju kulture ustanove u kojoj radi.

Kroz izgradnju kvalitetnoga obrazovnoga modela koji se oslanja na suvremene kurikulne teorije i metode, navedene kompetencije postaju sastavni dio uspješnoga obrazovnoga sustava, gdje se teorijska i praktična dimenzija ravnotežno kombiniraju kako bi se postigla kvalitetna odgojna akcija (Miočić, 2012). „Svaka odgojna akcija zahtijeva kompetentan pristup temeljen na profesionalnoj odgovornosti. To je složena aktivnost koja zahtijeva visoku razinu intelektualne sposobnosti i na njoj temeljene praktične akcije.“ (Miočić, 2012, 77).

Stoga, u skladu sa suvremenim kurikulumom, studenti ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja usmjereni su na ishode učenja i kolegije koji od njih očekuju usavršavanje određenih vještina i sposobnosti kako bi nakon završenoga studija ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja bili sposobni naučeno primjenjivati u praksi.

U predbolonjskim planovima i programima stručnoga studija ranoga i predškolskoga odgoja postojala su dva glazbena kolegija, a to su Sviranje i Metodika glazbenoga odgoja u dječjim

vrćićima. U novim, bolonjskim planovima i programima glazbeni kolegiji su zastupljeni u većoj mjeri u odnosu na predbolonjske te omogućavaju cjelovitiji razvoj kompetencija potrebnih za planiranje, izvođenje i evaluaciju glazbenih aktivnosti.

Vizek Vidović (2009, prema Miočić, 2012) navodi opće instrumentalne glazbene kompetencije i specifične glazbene kompetencije koje se razvijaju i usavršavaju na preddiplomskom i diplomskom studiju ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Opće instrumentalne glazbene kompetencije uključuju: „demonstrirati temeljno poznavanje glazbene umjetnosti i glazbenog odgojno-obrazovnog područja u kontekstu i na razinama obrazovnih postignuća, imati sposobnost organizacije i planiranja samostalnog učenja u glazbi i kroz glazbu u studiju s kritičkim i samokritičkim propitivanjima umjetničkih i znanstvenih/odgojno-obrazovnih istina, posjedovati kapacitet za stjecanje glazbenih spoznaja radi generiranja novih ideja u različitim glazbenim situacijama, razviti glazbeno-istraživačke vještine na razini izrade stručnog rada, imati sposobnost donošenja odluka i vještina odlučivanja u primjerenim glazbenim odgojno obrazovnim situacijama, razviti sklonost prema timskom radu glazbenom interakcijom i suradnjom utemeljenom na partnerskim odnosima, pokazati sposobnost za kontinuirano vrjednovanje i samo vrjednovanje vlastitoga glazbenog rada, demonstrirati uvažavanje kulturne različitosti, multikulturalnost i prožimanje glazbeno-kulturnih raznolikosti i različitosti, razviti glazbeno-profesionalnu etičnost“ (Miočić, 2012, 78-79). Miočić (2012) ističe i važnost kontinuiranoga usavršavanja koristeći se različitim glazbenim izvorima te radom na glazbenim sposobnostima i vještinama, osposobiti se glazbeno-stvaralačku dimenziju svog profesionalnoga djelovanja u praksi te razumjeti i promicati i biti otvoren za cjeloživotno i kontinuirano učenje.

Specifične glazbene kompetencije na preddiplomskom i diplomskom studiju ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja uključuju sljedeće:

„Poznavati, razumjeti i biti otvoren prema najnovijim glazbenim odgojno-obrazovnim spoznajama i spoznajama o prirodi glazbenog razvoja i učenja, demonstrirati znanje iz teorije glazbe, teorije glazbenog odgoja i obrazovanja, glazbene umjetnosti i znanosti, na teorijskoj i praktičnoj razini, glazbom podupirati odnose i razvijati komunikaciju s djecom radi razvoja individualnosti i društvenosti, glazbom razvijati sposobnosti, vještine, mogućnosti, potrebe, interese i djetetove osobine, čime se ostvaruje integrirana odgojno-obrazovna praksa, razumjeti i koristiti mogućnosti glazbe u razvoju i načinu usvajanja govora, jezika, djetetovih stvaralačkih potencijala i ukupnost tjelesnog, kognitivnog i socijalnog razvoja, samostalno konstruirati, implementirati i evaluirati integrirani kurikulum u ukupnosti svih razvojnih područja

(kineziološkom, likovnom, jezično-komunikacijskom te istraživačko spoznajnom), koristeći aktivnosti i materijale u skladu sa suvremenim razvojnim teorijama kojima se tumači dječji razvoj“ (Miočić, 2012, 79).

7. KOMPETENCIJE ODGOJITELJA U PLANIRANJU I PROVOĐENJU GLAZBENIH AKTIVNOSTI U PRAKSI RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

„U Nacionalnom okvirnom kurikulumu u Hrvatskoj (2014) stoji kako umjetnička djela i stvaralačke aktivnosti pridonose oblikovanju identiteta djeteta i učenika, jača njihov integritet i samopoštovanje te stvaranju kulturne svijesti. Odgoj i obrazovanje za umjetnost stvara kreativne pojedince koji aktivno sudjeluju u oblikovanju svoje neposredne kulture. Odgoj pomoću umjetnosti i za umjetnost bitno pridonosi oblikovanju osobnih, društvenih i kulturnih uvjerenja te stvaranju osobnog, društvenog i nacionalnog kulturnog identiteta.“ (Miočić, 2012, 84). Ipak, glazba tj. glazbeni odgoj koji je uvršten pod umjetničko područje u NKRPOO (2014), nema jasno definirane odrednice, ciljeve, načela i vrijednosti za promišljanje, organiziranje, planiranje i realiziranje glazbenih aktivnosti u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Miočić (2012) ističe da takvo klasificiranje i određenje glazbe u NKRPOO (2014) daje odgojiteljima preveliku slobodu u planiranju i provođenju glazbenih aktivnosti bez jasno postavljenih ciljeva i dobrobiti za djecu. Ako odgojitelj nije dovoljno educiran, stručan i ne radi na svojim glazbenim kompetencijama onda navedena „sloboda“ koju NKRPOO (2014) pruža u provođenju i planiranju glazbenih aktivnosti može dovesti do nestručnoga provođenja glazbenih aktivnosti ili čak izbjegavanja bilo kakvih glazbenih aktivnosti u radu s djecom unatoč iznimnoj važnosti glazbe za cjeloviti razvoj djeteta. Preddiplomski i diplomski studijski program ranoga i predškolskoga odgoja trebao bi osigurati razvoj glazbenih kompetencija za planiranje, provođenje i evaluaciju glazbenih aktivnosti u odgojno-obrazovnoj praksi.

8. ISTRAŽIVANJE

Glazba je univerzalni jezik koji može potaknuti različite aspekte djetetova razvoja, uključujući kognitivne, emocionalne, socijalne i fizičke aspekte. Planiranje i provođenje glazbenih aktivnosti zahtjeva znanje i određene vještine koje odgojitelj stječe fakultetskim obrazovanjem te kasnije razvija svoje glazbene kompetencije razmišljanjem i djelovanjem u vlastitoj praksi, analizirajući svoju i praksu drugih odgojitelja. Razumijevanje uloge glazbe u poticanju dječjega razvoja i učenja opravdava potrebu da se detaljnije istraže stavovi odgojitelja o važnosti i svrsi glazbenih aktivnosti te kompetentnost odgojitelja za izvođenje istih, ali i sama kvaliteta glazbenih aktivnosti u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje s obzirom na znanje i vještine tj. glazbene kompetencije odgojitelja koje su stekli tijekom preddiplomskoga i diplomskoga studijskoga programa na studiju za Rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Ovo istraživanje pruža uvid u kvalitetu preddiplomskoga i diplomskoga studija Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja na Filozofskom fakultetu u Splitu.

8.1. Cilj i zadaće istraživanja

Cilj ovoga istraživanja je ispitati glazbene kompetencije odgojitelja za planiranje, provođenje i evaluaciju glazbenih aktivnosti ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, stavove odgojitelja o važnosti provođenja glazbenih aktivnosti te ispitati postoje li razlike u glazbenim kompetencijama odgojitelja sa završenim diplomskim studijem ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja s obzirom na odabrani modul studiranja. Jednako tako, cilj je istraživanja ispitati zastupljenost nastave glazbe u planovima i programima preddiplomskoga i diplomskoga studija za Rani i predškolski odgoj i obrazovanje na Filozofskom studiju u Splitu.

Kao zadaće se izdvajaju:

- Analizirati planove i programe preddiplomskoga i diplomskoga studija Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, odnosno ispitati u kojoj mjeri ti studiji omogućuju stjecanje određenih specifičnih kompetencija potrebnih za kvalitetno planiranje, provođenje i evaluaciju glazbenih aktivnosti.
- Ispitati glazbene kompetencije odgojitelja za planiranje, provođenje i evaluaciju glazbenih aktivnosti ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja.

- Ispitati stavove odgojitelja o važnosti glazbenih aktivnosti u ranoj i predškolskoj dobi.
- Ispitati postoje li razlike u glazbenim kompetencijama odgojitelja s obzirom na odabrani modul studiranja na diplomskom studiju ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja.

Na temelju postavljenih zadataka postavili smo sljedeće hipoteze:

H₁ Tijekom fakultetskoga obrazovanja odgojitelji su stekli potrebne glazbene kompetencije za provođenje i planiranje glazbenih aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja.

H₂ Odgojitelji koji su se na diplomskoj razini opredijelili za modul Glazbeno izražavanje i stvaranje imaju pozitivnije stavove prema glazbenim aktivnostima i njihovoj ulozi u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja od odgojitelja koji su diplomirali na ostalim modulima.

H₃ Odgojitelji koji su diplomirali na modulu Glazbeno izražavanje i stvaranje na diplomskom studiju ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja procjenjuju se kompetentnijima za planiranje i provođenje glazbenih aktivnosti u praksi ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja od odgojitelja koji su diplomirali na ostalim modulima.

8.2. Metodologija

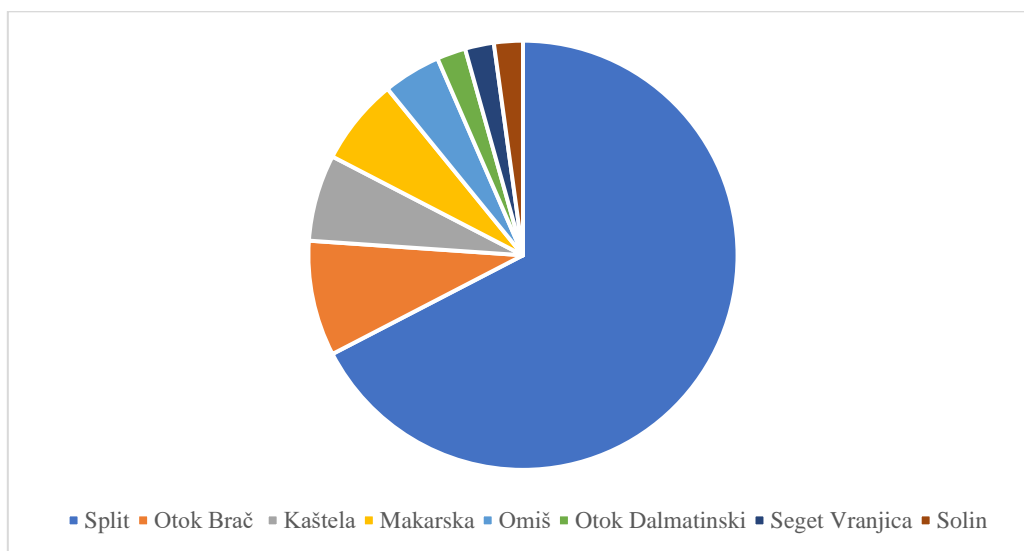
Empirijski dio rada obuhvaća dvije komponente: analizu nastavnih planova i programa preddiplomskoga i diplomskoga studija ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja na Odsjeku za rani i predškolski odgoj Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu te mišljenja i stavove, odnosno (samo)procjene odgojitelja koji su završili te studije.

U prvom dijelu prikazani su planovi i programi preddiplomskoga i diplomskoga studija za Rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Iz planova i programa izdvojeni su svi obavezni i izborni predmeti koji se tiču glazbe i glazbenoga odgoja uz pripadajuće im ciljeve i očekivane ishode. Osim toga izdvojeni su i ECTS bodovi svakoga navedenoga predmeta te njihova ukupna satnica uključujući predavanja, vježbe i seminare. Na temelju tih podataka izračunata je sveukupna opterećenost nastavom glazbe u ECTS bodovima i u nastavnim satima s obzirom na ukupan broj ECTS bodova i ukupan broj sati na studijima.

U drugom dijelu prikazani su, analizirani i komentirani rezultati provedenoga istraživanja na temelju postavljenih hipoteza.

8.3. Uzorak

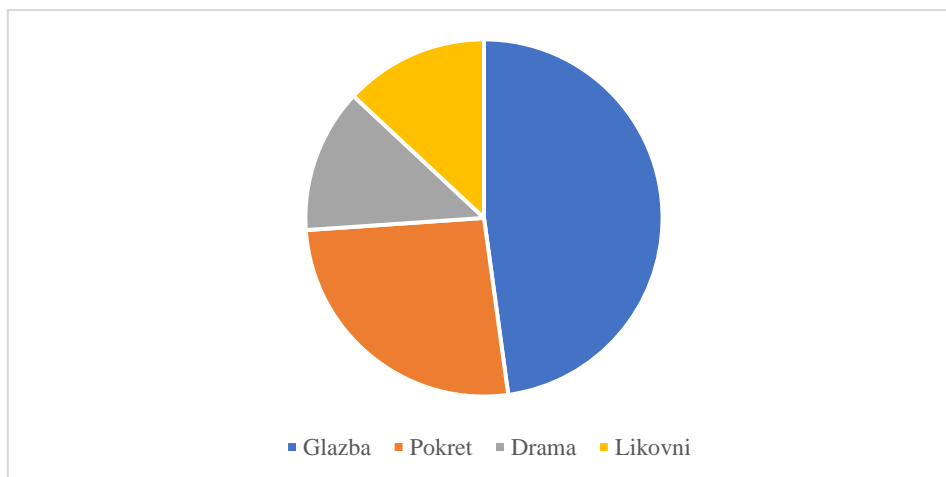
Za istraživanje su odabrane odgojiteljice koji rade na području Splitsko-dalmatinske županije. Od ukupno 46 ispitanica njih 31, odnosno 67,4 % radi u Splitu, a 15, odnosno 32,6 % u drugim mjestima županije i to na otoku Braču četiri, u Kaštelima i Makarskoj po tri, u Omišu dvije, te u Otoku Dalmatinskom, Seget Vranjicu i Solinu po jedna (Graf 1).

Graf 1. Struktura uzorka prema mjestu rada

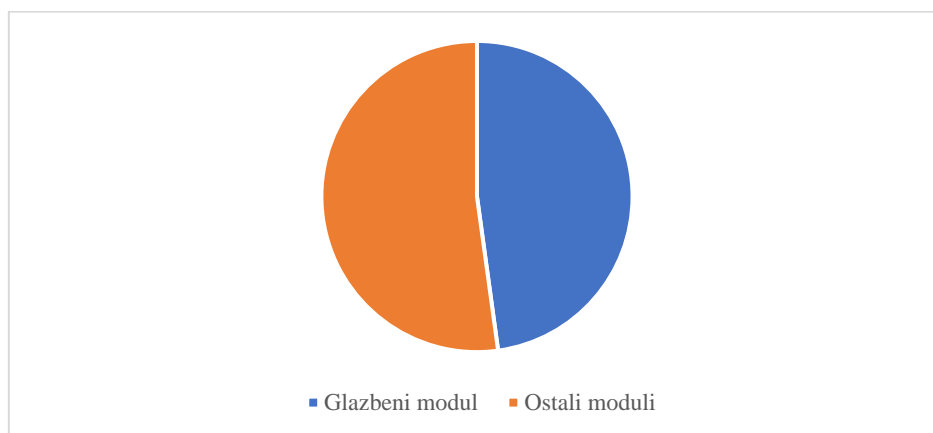
S obzirom na veličinu uzorka te činjenicu da u skupinama nemamo približno jednak broj ispitanica, mjesto rada nećemo koristiti kao varijablu u analizi rezultata istraživanja.

Sve ispitanice završile su preddiplomski i diplomski studij Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja na studiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu. Na diplomskom studiju od ukupno 46 ispitanica njih 22, odnosno 47,83 % završilo je modul za Glazbeno izražavanje i stvaranje, po šest, odnosno po 13,04 % ispitanica završilo je modul za Dramsko i lutkarsko izražavanje i stvaranje i modul za Likovno izražavanje i stvaranje, te njih 12, odnosno 26,09 % modul za Pokretno izražavanje i stvaranje (Graf 2).

Graf 2. Struktura uzorka prema modulu na diplomskom studiju

Za potrebe istraživanja ispitanice su podijeljene u dvije skupine: ispitanice koje su završile modul Glazbenoga izražavanja i stvaranja i one koje su završile ostale module. U prvoj ih je skupini tako 22, odnosno 47,83 %, a u drugoj 24, odnosno 52,17 % (Graf 3).

Graf 3. Struktura uzorka prema modulu na diplomskom studiju za potrebe istraživanja

8.4. Instrumenti

Za potrebe ovoga istraživanja konstruiran je upitnik pod nazivom *Kompetencije odgojitelja u planiranju i provođenju glazbenih aktivnosti u praksi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*. U uvodnom dijelu upitnika sudionicima je pojašnjena svrha i cilj istraživanja i sam upitnik je bio anonimn. U prvom dijelu upitnika od ispitanika su se tražile informacije o

mjestu rada i o odabranom modulu studiranja na diplomskom studiju za Rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Nadalje od ispitanika se tražilo da se izjasne sviraju li neki glazbeni instrument, provode li glazbene aktivnosti u svojoj praksi te ako ih provode koje su to aktivnosti i koliko često ih provode. U drugom dijelu upitnika ispitivana je uloga nastave glazbe na studiju u stjecanju i razvoju glazbenih kompetencija. Jednako tako, ispitivana je samoprocjena glazbenih kompetencija odgojitelja te stavovi o ulozi glazbenih aktivnosti u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Za odgovore na sva pitanja korištena je petostepena Likertova skala, pri čemu su se vrijednosti kretale od 1 – uopće se ne slažem do 5 – u potpunosti se slažem.

8.5. Postupak

U prvom dijelu istraživanja analizirani su sljedeći elementi planova i programa preddiplomskoga i diplomskoga studija ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu: opisi kolegija koji se tiču glazbe i glazbenoga odgoja, ukupni broj ECTS bodova, broj ECTS bodova kolegija koji se tiču glazbe i glazbenoga odgoja, ukupan broj nastavnih sati, broj nastavnih sati kolegija koji se tiču glazbe i glazbenoga odgoja.

U drugom dijelu istraživanja, anketiranje je provedeno online upitnikom tijekom svibnja i lipnja 2023. godine putem alata Microsoft Forms, a podatci su analizirani u programima Microsoft Excel i Statistica.

8.6. Analiza nastavnih planova i programa

Elaborat o studijskom programu preddiplomskoga sveučilišnoga studija ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja na Filozofskom studiju u Splitu (2022/23) daje pregled svih obaveznih i izbornih kolegija. Za svaki kolegij navedeni su, između ostaloga, ciljevi i očekivani ishodi. Trajanje preddiplomskoga studija Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja je tri akademske godine tj. šest semestara realiziranih u sveukupno 2296 nastavnih sati uključujući predavanja, vježbe i seminare.

Od navedenih 2296 sati, na kolegije koji se tiču glazbe i glazbenoga odgoja otpada sveukupno 255 sati što čini 11,11 % od sveukupne satnice preddiplomskog studija za Rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Minimalni broj ECTS bodova potreban za završetak preddiplomskoga studija je 180 ECTS bodova. Na kolegije koji se tiču glazbe i glazbenoga odgoja, u tri godine trajanja preddiplomskoga studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, otpada 22 ECTS boda, što čini 12,22 %, od sveukupnih 180 ECTS bodova.

Na preddiplomskoj razini nalazimo pet obaveznih kolegija i dva izborna kolegija koji su usmjereni na razvoj glazbenih kompetencija odgojitelja, a to su:

1. **Osnove glazbene kulture.** Cilj ovoga kolegija je „upoznati osnovne glazbeno-teorijske pojmove, razlikovati glazbene instrumente i pjevačke glasove, upoznati elementarne glazbene oblike, desnom rukom interpretirati na glasoviru ili sintesajzeru jednostavne melo-ritamske primjere, razlikovati glazbena stilska razdoblja“ (Elaborat o studijskom programu preddiplomskog studija RPOO, 2022/23, 23). Očekuje se da student na ovom kolegiju razvije sposobnost čitanja nota i usvoji glazbene znakove te sve od navedenoga primjeni u izvođenju jednostavnih glazbenih struktura na glasoviru ili sintesajzeru uz vokalnu pratnju.
2. **Glazbeni praktikum 1.** Cilj ovoga kolegija je „razvijanje, obogaćivanje i usavršavanje znanja glazbenog jezika na temelju stjecanja novih glazbeno-jezičnih pojmova i predodžaba. Svjesno percipiranje glazbe, te njezina vokalna i instrumentalna realizacija u razvijanju glazbenih sposobnosti djece predškolske dobi“ (Elaborat o studijskom programu preddiplomskog studija RPOO, 2022/23, 38). Očekuje se da će student nakon završenoga kolegija steći sposobnosti da primjeni notnu pismenost kako bi interpretirao dječje pjesme uz vokalnu pratnju, te prilikom sviranja na glasoviru ili sintesajzeru primijenio lijevu ruku tj. akordsku pranju.

3. **Glazbeni praktikum 2.** Cilj ovoga kolegija je „razvijanje, obogaćivanje i usavršavanje znanja glazbenog jezika na temelju stjecanja novih glazbeno-jezičnih pojmova i predodžaba. Svjesno percipiranje glazbe, te njezina vokalna i instrumentalna realizacija (na glasoviru i sintesajzeru) u razvijanju glazbenih sposobnosti djece predškolske dobi“ (Elaborat o studijskom programu preddiplomskog studija RPOO, 2022/23, 55). Očekuje se da će student nakon završenoga kolegija razviti vještinu samostalnoga vokalno-instrumentalnoga izvođenja dječjih pjesama te svoja znanja prenijeti na djecu stvarajući pozitivnu i motivacijsku atmosferu.
4. **Glazba u ranom i predškolskom odgoju 1.** Cilj ovoga kolegija je: „osposobljenost za organizaciju odgojnoga konteksta i pristupa u cilju poticanja glazbenog izražavanja i stvaranja u ranom i predškolskom odgoju. Upoznati studente s relevantnom umjetničkom glazbenom literaturom za djecu. Razvijanje individualnih interpretativnih sposobnosti, pjevanja, slušanja glazbe, prirode instrumenta i tehnike sviranja. Razvijanje vještina i sposobnosti (pjevanje, sviranje) u funkciji skupnog muziciranja (ritmičnost, dinamički kontrasti, tempo, izražajno izvođenje)“ (Elaborat o studijskom programu preddiplomskog studija RPOO, 2022/23, 77/78). Očekuje se da će student nakon završenoga kolegija steći osnovna znanja o vokalnoj tehnici, svirati određeni harmonijski instrument i instrumente iz Orffova instrumentarija, naučiti djecu svirati određene instrumente iz Orffova instrumentarija, izvoditi vježbe melo-ritma, aktivno sudjelovati i nastupati u zboru, dječjem ansamblu, pjevačkoj klapi ili folklorno-plesnoj skupini kao dio zajedničkog muziciranja.
5. **Glazba u ranom i predškolskom odgoju 2.** Cilj ovoga kolegija je „osmišljavanje, planiranje i provođenje glazbenih aktivnosti u institucijskom kontekstu. Osposobljavanje za samostalno izvođenje različitih oblika glazbenih aktivnosti, integriranje različitih glazbenih aktivnosti u svakodnevne odgojno-obrazovne prakse. Upoznati studente s prilagođenom umjetničkom glazbenom literaturom za djecu. Razvijanje individualnih interpretativnih sposobnosti, pjevanja, sviranje, slušanje glazbe, prirode instrumenta i tehnike sviranja. Razvijanje vještina i sposobnosti (pjevanje sviranje) u funkciji skupnoga muziciranja (ritmičnost, dinamički kontrasti, tempo, izražajno izvođenje)“ (Elaborat o studijskom programu preddiplomskog studija RPOO, 2022/23, 89). Očekuje se da će student nakon završenoga kolegija poznavati osnove vokalne tehnike, svirati određeni harmonijski instrument i instrumente iz Orffova instrumentarija, naučiti djecu sviranju određenih instrumenata iz Orffova

instrumentarija (npr. udaraljke), Izvoditi vježbe melo-ritma i nastupati u zboru, dječjem ansamblu, pjevačkoj klapi ili folklorno-plesnoj skupini kao dio zajedničkoga muziciranja.

6. **Hrvatska glazbena baština (izborni).** Cilj ovoga kolegija je „upoznavanje sa širokom faktografskom bazom koja tvori ukupnost povijesnih činjenica o hrvatskoj glazbenoj baštini kroz duži vremenski period, do najnovijih pojava. Upoznavanje obveznih odrednica koje čine društvenu pozadinu glazbeno povijesnih zbivanja, slušanje reprezentativnih glazbenih primjera iz područja tradicijske glazbe“ (Elaborat o studijskom programu preddiplomskog studija RPOO, 2022/23, 114).
7. **Glazbeni stilovi i razdoblja (izborni).** Cilj ovoga kolegija je „upoznavanje sa širokom faktografskom bazom koja tvori ukupnost povijesnih činjenica kroz glazbene stilove i razdoblja kroz duži vremenski period, do najnovijih pojava suvremene glazbe. Upoznavanje obveznih odrednica koje čine društvenu pozadinu glazbeno-povijesnih zbivanja, slušanje reprezentativnih glazbenih primjera kroz sva glazbena razdoblja i stilove“ (Elaborat o studijskom programu preddiplomskog studija RPOO, 2022/23, 108). Nakon završenoga kolegija očekuje se da će studenti steći vještine i sposobnosti za prepoznavanje i uočavanje jednostavnih glazbenih struktura, glazbenih stilova i razdoblja, koje će primjenjivati u svojoj odgojno-obrazovnoj praksi.

Elaborat o studijskom programu Diplomskoga sveučilišnoga studija Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja na Filozofskom studiju u Splitu (2022/23) daje pregled svih obaveznih i izbornih kolegija, od kojih su izdvojeni samo oni kolegiji koji su vezani isključivo za Modul glazbenoga izražavanja i stvaranja. Modul glazbenog izražavanja i stvaranja pruža mogućnost razvijanja novih pristupa za organiziranje, provođenje i vrednovanje aktivnosti glazbenoga usmjerenja koji će biti obogaćeni specijaliziranim programima ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Uz to, studenti se aktivno posvećuju istraživanju različitih mogućnosti i poticaja kroz koje će uz pomoć glazbe imati odgojni utjecaj na djecu i na razvoj njihova stvaralaštva i uopće cjelovitoga razvoja djeteta. Trajanje diplomskoga studijskoga programa Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja je dvije akademske godine tj. četiri semestra realiziranih u sveukupno 1260 sati uključujući predavanja, vježbe i seminare. Na kolegije koji se tiču glazbe i glazbenoga odgoja otpada 390 sati, što čini 30,95 % od sveukupne satnice. Minimalni broj ECTS bodova potreban za završetak studija je 120 ECTS bodova. Od ukupnih 120 ECTS bodova na kolegije koji se tiču glazbe i glazbenoga odgoja otpada 32 ECTS boda, što čini 26.67 % od sveukupnih 120 ECTS bodova.

Modul glazbenoga izražavanja i stvaranja čine sljedeći kolegiji:

1. **Osnove vokalne tehnike s praktikumom.** Cilj ovoga kolegija je „usvojiti temeljna znanja i vještine osnova vokalne tehnike. Razviti interes za vokalnu glazbu. Razvijanje individualnih pjevačkih sposobnosti i teoretskih znanja na području vokalne tehnike“ (Elaborat o studijskom programu diplomskog studija RPOO, 2022/23, 89).
2. **Instrumentalni praktikum 1.** Cilj ovoga kolegija je „svladavanje vještine sviranja akordičkog, klavijaturnog instrumenta (glasovira ili električnog klavira) radi što svrsishodnijeg korištenja instrumenta u radu s djecom predškolske dobi“ (Elaborat o studijskom programu diplomskog studija RPOO, 2022/23, 91).
3. **Razvoj dječje muzikalnosti.** Cilj ovoga kolegija je „upoznavanje razvoja dječjih glazbenih sposobnosti, protumačiti razvojne faze dječjih glazbenih sposobnosti, vrjednovati razvoj dječjih glazbenih sposobnosti, objasniti važnost glazbeno-psiholoških spoznaja za glazbenu pedagogiju, provesti istraživanja o dječjim glazbenim sposobnostima“ (Elaborat o studijskom programu diplomskog studija RPOO, 2022/23, 92)
4. **Vodenje dječjeg zbora s osnovama dirigiranja.** Cilj ovoga kolegija je „razvijanje tehnike dirigiranja i osposobljavanje za praktični rad s dječjim zborom predškolske dobi, te upoznavanje zbarske literature za djecu predškolske dobi“ (Elaborat o studijskom programu diplomskog studija RPOO, 2022/23, 94)
5. **Plesne strukture s praktikumom.** Cilj ovoga kolegija je osvijestiti „utjecaj kineziološkog programa kreativnog pokreta i ritmike na razvoj i održavanje različitih antropoloških karakteristika“ (Elaborat o studijskom programu diplomskog studija RPOO, 2022/23, 96).
6. **Instrumentalni praktikum 2.** Cilj ovoga kolegija je „svladavanje vještine sviranja akordičkog, klavijaturnog instrumenta (glasovira ili električnog klavira) radi što svrsishodnije upotrebe instrumenta u radu s djecom (Elaborat o studijskom programu diplomskog studija RPOO, 2022/23, 98)
7. **Skupno muziciranje.** Cilj ovog kolegija je „upoznati studente s prilagođenom umjetničkom glazbenom literaturom za djecu. Razvijanje individualnih interpretativnih sposobnosti, prirode instrumenta i tehnike sviranja. Razvijanje vještina i sposobnosti (pjevanje sviranje) u funkciji skupnog muziciranja, (ritmičnost, dinamički kontrasti,

tempo, izražajno izvođenje)“ (Elaborat o studijskom programu diplomskog studija RPOO, 2022/23, 99)

8. **Dječje glazbeno stvaralaštvo s praktikumom.** Cilj ovoga kolegija je „upoznavanje razvojnih faza dječjeg glazbenog stvaralaštva i mogućnosti realizacije glazbeno-stvaralačkih aktivnosti“ (Elaborat o studijskom programu diplomskog studija RPOO, 2022/23, 101).
9. **Glazbena literatura za djecu.** Cilj ovoga kolegija je „upoznavanje dječje glazbene literature. Protumačiti važnost slušanja kao glazbene aktivnosti, vrjednovati dječju glazbenu literaturu, objasniti način realizacije aktivnosti slušanja, provesti istraživanja o važnosti slušanja kao glazbenoj aktivnost“ (Elaborat o studijskom programu diplomskog studija RPOO, 2022/23, 102-103)
10. **Folklor za djecu s praktikumom.** Cilj ovoga kolegija je „definiranje pojma stvaralaštva kroz dječje plesno stvaralaštvo, pokretom i improvizacijom pokreta kroz zvukove, ritmove i promjene tempa“ (Elaborat o studijskom programu diplomskog studija RPOO, 2022/23, 104-105).

8.7. Analiza rezultata ispitivanja mišljenja i stavova odgojitelja

U ovom će poglavlju biti predstavljeni rezultati ispitivanja mišljenja i stavova odgojitelja o ulozi studija u stjecanju i razvijanju kompetencija potrebnih za planiranje, izvođenje i evaluaciju glazbenih aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja i o važnosti i ulozi glazbenih aktivnosti u odgojno-obrazovnoj praksi te rezultati ispitivanja samoprocjena glazbenih kompetencija odgojitelja.

Za realizaciju glazbenih aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja značajno je vladanje vještinom sviranja nekoga glazbenoga instrumenta. Upravo zato nas je zanimalo koliko ispitanica svira jedno ili više glazbala. Od ukupno 46 ispitanica 20, odnosno 43,5 % ih svira jedan ili više glazbenih instrumenata, a 26, odnosno 56,5 % ne vladaju ni jednim glazbalom. Takav rezultat odstupa od naših očekivanja, budući da svi studenti preddiplomskoga i diplomskoga studija ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja tijekom studija moraju savladati osnove sviranja klavira, odnosno sintesajzera. Ovakav rezultat mogao bi biti posljedica strože samoprocjene ispitanica.

Na pitanje provode li glazbene aktivnosti u svojoj odgojno-obrazovnoj skupini 44 ispitanice, odnosno 95,65 % ih je dalo pozitivan odgovor. Dvije ispitanice, odnosno 4,35 % ih je odgovorilo da ne provode glazbene aktivnosti.

Među glazbenim aktivnostima u odgojno-obrazovnoj skupini najviše ih provodi aktivnost pjevanja i to 41, odnosno njih 89,1 % (Tablica 1). Aktivnost slušanja glazbe provodi ih 36, odnosno 78,3 % ispitanica. Aktivnost glazbenih igara provodi 35 ispitanica, odnosno njih 76,1 %, a brojalice u svojoj odgojno-obrazovnoj praksi koristi njih 33, odnosno 71,7 %. Najslabije je zastupljena aktivnost sviranja na glazbalima koju provodi 27, odnosno 58,7 % ispitanica.

Ovdje treba upozoriti da su i dvije ispitanice koje su na prethodno pitanje odgovorile kako ne provode glazbene aktivnosti navele kako provode po jednu glazbenu aktivnost.

Od 46 ispitanica njih 12, odnosno 26 % provodi svih pet ponuđenih oblika glazbenih aktivnosti, 13 ispitanica, odnosno njih 28,3 % provodi četiri oblika glazbenih aktivnosti, a isto toliko ih provodi po tri ponuđene aktivnosti. Dva oblika glazbenih aktivnosti u svojoj praksi koristi četiri, odnosno 8,7 % ispitanica, a samo jedan oblik provodi također njih četiri, odnosno 8,7 %.

Tablica 1. Zastupljenost glazbenih aktivnosti u odgojno-obrazovnoj praksi

GLAZBENA AKTIVNOST	N	%
Pjevanje	41	89,1
Slušanje glazbe	36	78,3
Glazbene igre	35	76,1
Brojalice	33	71,7
Sviranje	27	58,7

Kako bismo ispitali postoji li statistički značajna razlika u broju različitih glazbenih aktivnosti koje provode u praksi među ispitanicama koje su završile modul Glazbenoga izražavanja i stvaranja na diplomskome studiju i onima koje su završile druge module proveden je t-test. Nije bilo statistički značajne razlike između ispitanica sa završenim glazbenim modulom ($M=3,727$, $SD=1,212$) i ispitanica sa završenim ostalim modulima ($M=3,375$, $SD=1,183$); $t=-0.97456$, $p=.335106$.

Najveći broj ispitanica, njih 19, odnosno 41,3 % glazbene aktivnosti provodi 2-3 puta tjedno. Njih 14, odnosno 30,4 % glazbene aktivnosti provodi jednom tjedno, a sedam ispitanica, odnosno njih 15,2 % provodi ih više od tri puta tjedno. Šest ispitanica, odnosno njih 13 % glazbene aktivnosti provodi rijetko. I na ovom mjestu zanimljivo je istaknuti kako jedna od ispitanica koja je na pitanje provodi li glazbene aktivnosti odgovorila negativno, navodi kako glazbene aktivnosti provodi jednom tjedno, a druga odgovara da ih provodi rijetko, premda je bio ponuđen odgovor nikada.

Kako bismo ispitali postoji li statistički značajna razlika u učestalosti provođenja glazbenih aktivnosti među ispitanicama koje su završile modul Glazbenoga izražavanja i stvaranja na diplomskome studiju i onima koje su završile druge module proveden je t-test. Nije bilo statistički značajne razlike između ispitanica sa završenim modulom Glazbenoga izražavanja i stvaranja ($M=2,590$, $SD=0,778$) i ispitanica sa završenim ostalim modulima ($M=2,583$, $SD=0,996$); $t=0.02793$, $p=.977843$.

Sljedećim setom pitanja htjeli smo ispitati kako ispitanice procjenjuju planove i programe preddiplomskoga i diplomskoga studija ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, odnosno u kojoj mjeri studiji prema aktualnim studijskim planovima i programima omogućuju stjecanje određenih specifičnih kompetencija potrebnih za kvalitetnu odgojno-obrazovanu praksu u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja.

Najveći broj ispitanica, njih 26, odnosno 56,52 % slaže se s tvrdnjom da je u planovima i programima preddiplomskoga i diplomskoga studija ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja dovoljan broj predmeta koji se tiču glazbe i glazbenoga odgoja te omogućavaju stjecanje i razvoj glazbenih kompetencija. S istom se tvrdnjom u potpunosti slaže šest, odnosno 13,04 % ispitanica. S tvrdnjom se niti slaže, niti ne slaže također šest, odnosno 13,04 % ispitanica, dok se s tvrdnjom ne slaže sedam, odnosno 15,22 %, a u potpunosti se ne slaže samo jedna (2,18 %) ispitanica. Dakle, 32 ispitanice, odnosno njih 69,56% slaže se ili se u potpunosti slaže s tvrdnjom da je u aktualnim planovima i programima dovoljan broj kolegija koji omogućavaju stjecanje i razvoj specifičnih kompetencija potrebnih za planiranje, realizaciju i evaluaciju glazbenih aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja.

Kako bismo ispitali postoji li statistički značajna razlika u procjeni planova i programa preddiplomskoga i diplomskoga studija među ispitanicama koje su završile modul Glazbenoga izražavanja i stvaranja na diplomskome studiju i onima koje su završile druge module proveden je t-test. Nije bilo statistički značajne razlike između ispitanica sa završenim modulom Glazbenoga izražavanja i stvaranja ($M=3,5$, $SD=1,076$) i ispitanica sa završenim ostalim modulima ($M= 3,75$, $SD= 0,829$); $t=-0.86692$, $p=.390688$.

Nakon ovoga općega pitanja od ispitanica smo tražili da procjene u kojoj su mjeri tijekom preddiplomskoga i diplomskoga studija stekle i razvile pojedine vještine te stekle specifična znanja potrebna za realizaciju glazbenih aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, odnosno u kojoj mjeri je studij doprinio stjecanju i razvoju tih kompetencija.

Najveći broj ispitanica, njih 18, odnosno 39,1 % slaže s tvrdnjom da su tijekom studija stekle i razvile vještine i znanja potrebna za sviranje glazbenoga instrumenta. Pet, odnosno 10,9 % u potpunosti se slaže s tom tvrdnjom, dok ih se 14, odnosno 30,4 % niti slaže, niti ne slaže. S tvrdnjom se ne slaže pet, odnosno 10,9 % ispitanica, a u potpunosti se s tvrdnjom ne slaže njih 4, odnosno 8,7 %. Dakle, polovina ispitanica, njih 23 slaže se ili se u potpunosti slaže s tvrdnjom da su tijekom studija stekle i razvile vještine i znanja potrebna za sviranje glazbala.

Po pitanju vještina i znanja potrebnih za taktiranje prilikom izvođenja glazbe, najveći broj ispitanica, njih 17, odnosno 37 % slaže se s tvrdnjom da ih je stekao i razvio tijekom preddiplomskoga i diplomskoga studija. S tvrdnjom se u potpunosti slaže 10, odnosno 21,7 % ispitanica, a s tvrdnjom se niti slaže, niti ne slaže 9, odnosno 19,6 % ispitanica. Tri ispitanice, odnosno njih 6,5 % ne slaže se s tvrdnjom, a sedam, odnosno 15,2 % ispitanica se u potpunosti

ne slaže s tvrdnjom. S tvrdnjom se, dakle, slaže i u potpunosti slaže 27, odnosno 58,7 % ispitanica.

S tvrdnjom da su tijekom preddiplomskoga i diplomskoga studija stekli osnove vokalne tehnike slaže se 17, odnosno 37 % ispitanica, a u potpunosti se s tvrdnjom slaže sedam, odnosno 15,2 % ispitanica. S tvrdnjom se niti slaže, niti ne slaže šest, odnosno 13 % ispitanica. Devet ispitanica, odnosno njih 19,6 % ne slaže se s tvrdnjom, a u potpunosti ih se slaže sedam, odnosno 15,2 %. S tvrdnjom se, dakle, slaže i u potpunosti slaže 24, odnosno 52,2 % ispitanica.

Najveći broj ispitanica, njih 17, odnosno 37 % slaže se s tvrdnjom da su tijekom preddiplomskoga i diplomskoga studija stekle i razvile vještine i znanja potrebna za provođenje aktivnosti slušanja glazbe. S tvrdnjom se u potpunosti slaže 12, odnosno 26,1 % ispitanica, a niti se slaže, niti se ne slaže 14, odnosno 30,4 % ispitanica. Odgovor da se s tvrdnjom ne slaže ne odabire ni jedna ispitanica, a s tvrdnjom se u potpunosti ne slažu tri ispitanice, odnosno njih 6,5 %. Dakle, s tvrdnjom se slaže ili u potpunosti slaže 29, odnosno 63 % ispitanica.

S tvrdnjom da su tijekom studija stekle vještine i znanja potrebne za prepoznavanje glazbeno-izražajnih sastavnica skladbe slaže se 15, odnosno 32,6 % ispitanica, a u potpunosti se slaže 12, odnosno 26,1 % ispitanica. S tvrdnjom se niti slaže, niti ne slaže 10 ispitanica, odnosno njih 21,8 %. S tvrdnjom se ne slaže šest ispitanica, odnosno 13 % ispitanica, a u potpunosti se ne slaže njih 3, odnosno 6,5 %. Dakle, s tvrdnjom se slaže i u potpunosti slaže ukupno 27, odnosno 58,7 % ispitanica.

Zaključno za set pitanja u kojima su ispitanice procjenjivale planove i programe preddiplomskoga i diplomskoga studija ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, odnosno u kojoj mjeri ti studiji omogućuju stjecanje određenih specifičnih kompetencija potrebnih za kvalitetno planiranje, provođenje i evaluaciju glazbenih aktivnosti, kažimo kako se 50 do 63 % ispitanica, ovisno o specifičnoj kompetenciji, slaže ili u potpunosti slaže s tvrdnjama da su im preddiplomski i diplomski studij ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja na splitskom Filozofskom fakultetu omogućili stjecanje i razvoj kompetencija potrebnih za planiranje, provedbu i evaluaciju glazbenih aktivnosti.

U sljedećem setu pitanja od ispitanica smo tražili da samoprocjene svoju kompetentnost za planiranje, provedbu i evaluaciju glazbenih aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja.

Ispitanice se samoprocjenjuju kompetentnima za poticanje razvoja glazbene osjetljivosti kod djece rane i predškolske dobi te svoju kompetentnost ocjenjuju prosječnom ocjenom 4. Samoprocjenjuju se kao kompetentne za planiranje, provedbu i evaluaciju glazbenih aktivnosti u odgojno-obrazovnoj praksi te svoju kompetentnost ocjenjuju prosječnom ocjenom 4,13. Nešto nižom prosječnom ocjenom, 3,91 ocjenjuju svoju sigurnost i samopouzdanost pri planiranju, provedbi i evaluaciji glazbenih aktivnosti.

Kako bismo ispitali postoji li statistički značajna razlika u samoprocjeni kompetentnosti u planiranju, provedbi i evaluaciji glazbenih aktivnosti među ispitanicama koje su završile modul Glazbenoga izražavanja i stvaranja na diplomskome studiju i onima koje su završile druge module proveden je t-test. Postoji statistički značajna razlika između ispitanica sa završenim modulom Glazbenoga izražavanja i stvaranja ($M=4,454$, $SD=0,582$) i ispitanica sa završenim ostalim modulima ($M=3,833$, $SD=0,745$); $t=3.06196$, $p=.003742$, pri čemu se ispitanice sa završenim modulom Glazbenoga izražavanja i stvaranja samoprocjenjuju statistički značajno kompetentnijima u planiranju, provedbi i evaluaciji glazbenih aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u odnosu na ispitanice koje su diplomirale na nekom drugom modulu.

Zanimalo nas je i koliko se kompetentnima samoprocjenjuju u planiranju, provedbi i evaluaciji pojedinih oblika glazbenih aktivnosti. Ispitanice se u planiranju, provedbi i evaluaciji aktivnosti pjevanja ocjenjuju prosječnom ocjenom 3,9. Svoju kompetentnost u korištenju notnoga pisma ocjenjuju prosječnom ocjenom 3,5. U prepoznavanju različitih glazbeno-izražajnih sastavnica skladbe svoju kompetentnost ocjenjuju prosječnom ocjenom 3,8, dok svoju kompetentnost u području taktiranja ocjenjuju prosječnom ocjenom 3,7. Kompetentnost u planiranju, provođenju i evaluaciji aktivnosti slušanja glazbe ocjenjuju prosječnom ocjenom 4,2.

Ispitanice smo pitali i u kojoj mjeri se slažu s tvrdnjom da prilikom planiranja, provedbe i evaluacije glazbenih aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja primjenjuju kompetencije stečene na preddiplomskom i diplomskom studiju ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Od ukupno 46 ispitanica njih 19, odnosno 41,3 % slažu se s tvrdnjom, a 10, odnosno 21,7 % ih se u potpunosti slaže s tvrdnjom. S tvrdnjom se niti slaže, niti ne slaže 11 ispitanica, odnosno njih 24 %. S tvrdnjom se ne slažu 3 ispitanice, odnosno njih 6,5 %, a u potpunosti se s tvrdnjom ne slažu također tri ispitanice. Dakle, s tvrdnjom se slaže ili u potpunosti slaže 29 ispitanica, odnosno njih 63 %.

Kako bismo ispitali postoji li statistički značajna razlika u procjeni primjene kompetencija stečenih na preddiplomskom i diplomskom studiju u odgojno-obrazovnoj praksi među ispitanicama koje su završile modul Glazbenoga izražavanja i stvaranja na diplomskome studiju i onima koje su završile druge module proveden je t-test. Nije bilo statistički značajne razlike između ispitanica sa završenim modulom Glazbenoga izražavanja i stvaranja ($M=3,458$, $SD=1,013$) i ispitanica sa završenim ostalim modulima ($M=3,863$, $SD=1,117$); $t=1.2565$, $p=.215566$.

Zaključno za set pitanja o samoprocjeni specifičnih glazbenih kompetencija ispitanica kažimo kako se ispitanice u svim ponuđenim kompetencijama samoprocjenjuju vrlo dobrom ocjenom, i to u rasponu od 3,5 do 4,2. Najmanje kompetentnima samoprocjenjuju se u području korištenja notnoga pisma, a najkompetentnijima u planiranju, provođenju i evaluaciji aktivnosti slušanja glazbe. Kada ove rezultate dovedemo u vezu s rezultatima procjene studijskih planova i programa možemo zaključiti da ispitanice svoje kompetencije procjenjuju pozitivnije nego studijske planove i programe.

U posljednjem setu pitanja ispitivali smo stavove odgojiteljica o važnosti uloge glazbe i glazbenih aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u cjelovitom razvoju djeteta.

Tražili smo od ispitanica da ocjene u kojoj se mjeri slažu s tvrdnjom da im specifične glazbene kompetencije pomažu u realizaciji drugih aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Od ukupnoga broja ispitanica njih 19, odnosno 41,3 % slaže s tvrdnjom, a njih devet, odnosno 19,6 % u potpunosti se slaže s tvrdnjom. S tvrdnjom se niti slaže, niti ne slaže njih 13, odnosno 28,3 %. S navedenom tvrdnjom ne slažu se dvije ispitanice (4,3 %), a u potpunosti se s tvrdnjom ne slažu tri ispitanice (6,5 %). Dakle, s tvrdnjom se slaže i u potpunosti slaže 28, odnosno 60,9 % ispitanica.

S tvrdnjom da su glazbene aktivnosti izuzetno važne za cjeloviti razvoj djeteta najveći broj ispitanica i to njih 35, odnosno 76,1 % se u potpunosti slaže, a slaže se njih osam, odnosno 17,4 %. Dakle, s tvrdnjom se slaže i u potpunosti slaže 93,5 % ispitanica. Tri ispitanice, odnosno njih 6,5 % s tvrdnjom se niti slaže, niti ne slaže.

Kako bismo ispitali postoji li statistički značajna razlika u procjeni važnosti glazbenih aktivnosti za cjeloviti razvoj djeteta među ispitanicama koje su završile modul Glazbenoga izražavanja i stvaranja na diplomskome studiju i onima koje su završile druge module proveden je t-test. Nije bilo statistički značajne razlike između ispitanica sa završenim modulom

Glazbenoga izražavanja i stvaranja ($M=4,818$, $SD=0,385$) i ispitanica sa završenim ostalim modulima ($M=4,583$, $SD=0,702$); $t=1.35793$, $p=.18141$.

Ispitali smo i u kojoj se mjeri odgojiteljice slažu s tvrdnjom da glazbene aktivnosti pozitivno utječu i pomažu u radu s djecom s poteškoćama i u cjelovitom razvoju grupe. Najveći broj ispitanica, njih 34, odnosno 74 % u potpunosti se slaže s tvrdnjom. S tvrdnjom se slaže devet ispitanica, odnosno njih 19,5 %, a s tvrdnjom se niti slažu, niti ne slažu tri ispitanice, odnosno njih 6,5 %. Dakle, s tvrdnjom se, kao i s prethodnom, slaže i u potpunosti slaže 93,5 % ispitanica.

S tvrdnjom da glazbene aktivnosti pozitivno utječu na razvoj govora kod djece u potpunosti se slaže 35, odnosno 76,1 % ispitanica, a s tvrdnjom se slaže 10 ispitanica, odnosno 21,7 %. S tvrdnjom se niti slaže, niti ne slaže samo jedna ispitanica (2,2 %). S tvrdnjom se, dakle, slaže i u potpunosti slaže 45, odnosno 97,8 % ispitanica.

Da glazbene aktivnosti potiču neverbalnu komunikaciju u potpunosti se slaže 29 ispitanica, odnosno njih 63 %. S tvrdnjom se slaže 14, odnosno 30,5 % ispitanica pa se, dakle, s tvrdnjom slažu i u potpunosti slažu 43 ispitanice, odnosno njih 93,5 %. S tvrdnjom se niti slažu, niti ne slažu tri ispitanice (6,5 %).

S tvrdnjom da glazbene aktivnosti utječu na emocionalni razvoj djece najveći broj ispitanica se u potpunosti slaže i to njih 33, odnosno 71,7 %. S tvrdnjom se slaže 13 ispitanica, odnosno njih 28,3 %. Dakle, s tvrdnjom se slaže ili u potpunosti slažu sve ispitanice.

Da glazbene aktivnosti doprinose razvoju slušne percepcije, odnosno stjecanju iskustva sluhom u potpunosti se slaže 38 ispitanica, odnosno njih 82,6 %. S tvrdnjom se slaže 8 ispitanica, odnosno njih 17,4 %. Dakle, s tvrdnjom se, kao i s prethodnom, slažu ili u potpunosti slažu sve ispitanice.

S tvrdnjom da glazbene aktivnosti doprinose razvoju socijalnih kompetencija kod djece u potpunosti se slaže 31 ispitanica, odnosno njih 67,4 %, a slaže se njih 12, odnosno 26,1 %. S tvrdnjom se niti slažu, niti ne slažu dvije ispitanice, odnosno njih 4,3 %, a samo se jedna ispitanica s tvrdnjom ne slaže (2,2 %). S tvrdnjom se, dakle, slažu i u potpunosti slažu 43 ispitanice, odnosno njih 93,5 %.

Zaključno za ovaj set pitanja kažimo kako ispitanice drže da su glazba i glazbene aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja od iznimnoga značaja za cjeloviti razvoj djeteta.

9. ZAKLJUČAK

Rezultati provedenoga istraživanja ukazuju na to da su odgojitelji stekli potrebne glazbene kompetencije za provođenje i planiranje glazbenih aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, odnosno da planovi i programi preddiplomskoga i diplomskoga studija u najvećoj mjeri osiguravaju razvoj glazbenih kompetencija. Naime, ispitanice u velikoj mjeri izražavaju slaganje s tvrdnjom da je u planovima i programima preddiplomskoga i diplomskoga studija ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja dovoljan broj predmeta koji omogućavaju stjecanje i razvoj glazbenih kompetencija. Polovina ispitanica slaže se da su tijekom studija stekle vještinu sviranja glazbala. Zanimljivo je izdvojiti dvije ispitanice koje navode kako nisu stekle vještinu sviranja niti jednoga glazbala premda svi studenti preddiplomskoga studija, a onda i diplomskoga studija moraju savladati osnovne sviranja klavira/sintisajzera. Ipak, više od 50 % ispitanica, uzevši u obzir sve navedene kompetencije, slažu se da preddiplomski i diplomski studij Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja na splitskom Filozofskom fakultetu omogućuju stjecanje i razvoj kompetencija potrebnih za planiranje, provedbu i evaluaciju glazbenih aktivnosti, ali i da primjenjuju glazbene kompetencije stečene na preddiplomskom i diplomskom studiju ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u vlastitoj praksi. Stoga je potvrđena postavljena hipoteza H_1 da su tijekom fakultetskoga obrazovanja odgojitelji stekli potrebne glazbene kompetencije za provođenje i planiranje glazbenih aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja.

Nadalje, rezultati istraživanja ukazuju na to da ne postoje statistički značajne razlike u učestalosti provođenja glazbenih aktivnosti i u broju glazbenih aktivnosti koje provode u praksi, među ispitanicama koje su diplomirale na modulu Glazbenoga izražavanja i stvaranja i onih koje su diplomirale na drugim modulima. Ipak, rezultati ukazuju na statistički značajne razlike u samoprocjeni kompetentnosti za provođenje glazbenih aktivnosti, u kojima se studentice koje su diplomirale na modulu Glazbenoga izražavanja i stvaranja procjenjuju kompetentnijima u planiranju, provedbi i evaluaciji glazbenih aktivnosti, od ispitanice koje su diplomirale na ostalim modulima. Dakle, potvrđena je hipoteza H_2 da se odgojitelji koji su diplomirali na modulu Glazbenoga izražavanja i stvaranja na diplomskom studiju ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja samoprocjenjuju kompetentnijima za planiranje i provođenje glazbenih aktivnosti u praksi ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja od odgojitelja koji su diplomirali na ostalim modulima.

Zanimljivo je izdvojiti i da se ispitanice samoprocjenjuju najkompetentnijima za planiranje, izvođenje i evaluaciju aktivnosti slušanja glazbe, a najmanje kompetentnima za čitanje/korištenje notnoga pisma. Ipak, najveći broj ispitanica, njih 89,1 %, izjasnio se kako u svojoj praksi najviše provodi aktivnosti pjevanja.

U posljednjem djelu istraživanja analizirali su se stavovi ispitanika o važnosti glazbenih aktivnosti za cjeloviti razvoj djece u ranoj i predškolskoj dobi. Analizom rezultata utvrđeno je da nema statistički značajne razlike između ispitanica koje su diplomirale na modulu Glazbenoga izražavanja i stvaranja i onih ispitanica koje su diplomirale na drugim modulima. Sve ispitanice slažu se s tvrdnjama da glazba i glazbene aktivnosti pozitivno utječu na razvoj govora, emocionalni razvoj, razvoj slušne percepcije i socijalnih kompetencija te da potiču neverbalnu komunikaciju. Dakle, hipoteza H₃ da odgojitelji koji su se na diplomskoj razini opredijelili za modul Glazbenoga izražavanja i stvaranja imaju pozitivnije stavove prema glazbenim aktivnostima i njihovoj ulozi u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, od odgojitelja koji su diplomirali na ostalim modulima nije potvrđena.

10. LITERATURA

- Bačlija Sušić, B. (2016). Temeljni aspekti kognitivnih modela djetetova glazbenog razvoja. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 157(1-2), 33-53.
- Blašковиć, J. i Kuliš, A. (2017). Reakcije djece predškolske dobi na aktivno slušanje glazbe kroz pokret, likovnu umjetnost i verbalno izražavanje. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 19 (Sp. Ed. 3), 273-292.
- Dobrota, S. (2012). *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju*. Split: Filozofski fakultet u Splitu.
- Dobrota, S. i Ćurković, G. (2006). Glazbene preferencije djece mlađe školske dobi. *Život i škola*, 52(15-16), 105-113.
- Dobrota, S. i Reić Ercegovac, I. (2016). *Zašto volimo ono što slušamo: glazbeno-pedagoški i psihologijski aspekti glazbenih preferencija*. Split: Filozofski fakultet u Splitu.
- Fatović, M. i Benić Huđin, G. (2021). Glazba na daljinu. *Suodnos metodičke teorije i prakse 3 (zbornik)*.
- Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima 1.dio*. Zagreb: Mali profesor d.o.o.
- Habuš Rončević, S. (2014). Neke suvremene uloge odgojitelja u glazbenom odgoju djece rane i predškolske dobi. *Magistra Iadertina*, 9(1), 179-187.
- Jackson, N. (2009). *Mala knjiga glazbe za učionicu*. Lekenik: Ostvarenje d.o.o.
- Jurišić, G. i Sam Palmić, R. (2002). *Brojalica – snažni glazbeni poticaj*. Rijeka: Adamić.
- Kemple, K., Batey, J., Hartle, L., i Bakota, R. (2009). Osmišljavanje Glazbenog centra. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 15(56), 2-6.
- Manasteriotti, V. (1981). *Prvi susreti djeteta s muzikom: priručnik za roditelje i sestre odgojiteljice u dječjim jaslicama*. Zagreb: Školska knjiga.
- Marić, L. i Goran, L. (2013). *Zapjevajmo radosno*. Zagreb: Golden Marketing.
- Miočić, M. (2012). Kultura predškolske ustanove u svjetlu glazbenih kompetencija odgojitelja. *Magistra iadertina*, 7(1).

- Modrić, N. (2013). Kompetencije odgojitelja za učinkovito upravljanje problemnim situacijama. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 154(3), 427-450.
- Mračić, B. (2016). Centar za glazbene aktivnosti u poticanju darovitosti djece predškolske dobi. *Suvremeni pristup odgoju i obrazovanju darovite djece i učenika*, 173-177.
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014). Preuzeto s: <http://www.vrsi.hr/wp-content/uploads/2017/07/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf>.
- Nikolić, L. (2021). Ritamske aktivnosti: poticaj za razvoj djeteta. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 28(2), 193-220.
- Nikolić, L. (2018). Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 159(1-2), 139-158.
- Pranjić, M. (2013). *Nastavna metodika u riječi i slici*. Zagreb: Hrvatski studiji sveučilišta u Zagrebu.
- Rakijaš, B. (1961). *Muzički odgoj djeteta: priručnik za nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
- Rickard, N. S., Appelman, P., James, R., Murphy, F., Gill, A. i Bambrick, C. (2013). Orchestrating life skills: The effect of increased school-based music classes on children's social competence and self-esteem. *International Journal of Music Education*, 31, 292-309.
- Slunjski, E., Šagud, M., & Brajša-Žganec, A. (2006). Kompetencije odgojitelja u vrtiću–organizaciji koja uči. *Pedagogijska istraživanja*, 3(1), 45-58.
- Svalina, V. i Bognar, L. (2013). Glazba i glazbeno obrazovanje u starom i srednjem vijeku. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 154(1-2), 219-233.
- Škojo, T. (2021). Osvrt na emocionalni aspekt slušanja glazbe. *Diacovensia: teološki prilozi*, 29(1), 91-108.
- Vidulin, S. (2016). Glazbeni odgoj djece u predškolskim ustanovama: mogućnosti i ograničenja. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 62(1), 221-233.
- https://www.ffst.unist.hr/_download/repository/ELABORAT_RPO_preddipl._HRV_10-2022_WEB.pdf

https://www.ffst.unist.hr/_download/repository/ELABORAT_DIPLOMSKI_SVEUC._STUDIJ_Rani_i_predskolski_odgoj_i_obrazovanje_konacna_10-2022_HRV_WEB.pdf

SAŽETAK

Glazba, kao jedna od grana stvaralačkoga/umjetničkoga izražavanja, uvrštena pod umjetničko područje prema NKRPOO (2014), zastupljena je u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, kroz različite glazbene aktivnosti koje planira i provodi odgojitelj koji mora posjedovati razvijene glazbene kompetencije. U prvom dijelu istraživanja provedenoga u ovom radu analizirani su planovi i programi preddiplomskoga i diplomskoga studija ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Rezultati analize ukazuju na to da planovi i programi omogućuju stjecanje i razvoj kompetencija potrebnih za planiranje, izvođenje i evaluaciju glazbenih aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. U drugom dijelu istraživanja ispitivana su mišljenja i stavovi odgojitelja o važnosti glazbe u ranoj i predškolskoj dobi, o planovima i programima preddiplomskoga i diplomskoga studija ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu te samoprocjena njihovih glazbenih kompetencija. Rezultati istraživanja ukazuju na to da odgojitelji imaju pozitivan stav prema glazbi i razvijenu svijest o važnosti glazbe i glazbenih aktivnosti za cjeloviti razvoj djece u ranoj i predškolskoj dobi. Jednako tako, odgojitelji smatraju da planovi i programi preddiplomskoga i diplomskoga studija na odsjeku za Rani i predškolski odgoj i obrazovanje Filozofskoga fakulteta u Splitu, osiguravaju stjecanje i razvoj kompetencija potrebnih za provođenje, planiranje i evaluaciju glazbenih aktivnosti. Rezultati ukazuju i na to da se odgojiteljice koje su diplomirale na modulu Glazbenoga izražavanja i stvaranja samoprocjenjuju kompetentnijima za provođenje i planiranje glazbenih aktivnosti u praksi Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Ključne riječi: glazba u ranom i predškolskom odgoju, glazbene aktivnosti, glazbene kompetencije, razvojna područja, obrazovanje, istraživanje

SUMMARY

Music, as one of the branches of creative/artistic expression, included under the artistic field according to NKRPOO (2014), is represented in early and preschool education institutions, through various musical activities that are planned and carried out by the educator who must possess developed musical competencies. In the first part of the research carried out in this paper, the plans and programs of the undergraduate and graduate studies of early and preschool education at the Faculty of Philosophy of the University of Split were analyzed. The results of the analysis indicate that the plans and programs enable the acquisition and development of competencies necessary for planning, performing and evaluating musical activities in early and preschool education institutions. In the second part of the research, educators opinions and attitudes about the importance of music in early and preschool age, plans and programs of undergraduate and graduate studies in early and preschool education at the Faculty of Philosophy of the University of Split, and self-assessment of their musical competences were examined. The results of the research indicate that educators have a positive attitude towards music and a developed awareness of the importance of music and musical activities for the overall development of children in early and preschool age. Equally, educators believe that the plans and programs of the undergraduate and graduate studies at the Department of Early and Preschool Education of the Faculty of Philosophy in Split ensure the acquisition and development of competencies necessary for conducting, planning and evaluating musical activities. The results also indicate that the preschool teachers who graduated from the Musical Expression and Creation module consider themselves more competent in conducting and planning musical activities in the practice of early and preschool education.

Keywords: music in early and preschool education, musical activities, musical competences, developmental areas, education, research

POPIS GRAFOVA I TABLICA

Graf 1. Struktura uzorka prema mjestu rada: str. 35.

Graf 2. Struktura uzorka prema modulu na diplomskom studiju: str. 36.

Graf 3. Struktura uzorka prema modulu na diplomskom studiju za potrebe istraživanja: str. 36.

Tablica 1. Zastupljenost glazbenih aktivnosti u odgojno-obrazovnoj praksi: str. 44.

PRILOG

UPITNIK ZA IZRADU DIPLOMSKOGA RADA

Poštovani,

molimo vas da ispunite kratki upitnik koji će nam pomoći u istraživanju kompetencija odgojitelja u planiranju, provođenju i evaluaciji glazbenih aktivnosti. Istraživanje se provodi u sklopu izrade diplomskoga rada na temu „Kompetencije odgojitelja u planiranju i provođenju glazbenih aktivnosti u praksi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja“. Upitnik je anonimn, a odgovori će se koristiti isključivo u znanstveno-istraživačke svrhe.

Unaprijed zahvaljujemo na suradnji!

1. NAVEDITE MJESTO U KOJEM SE NALAZI DJEČJI VRTIĆ U KOJEM RADITE?

2. ODABRANI MODUL STUDIRANJA NA DIPLOMSKOM STUDIJU (ZAKRUŽITE SVOJ ODGOVOR):

- DRAMSKO I LUTKARSKO IZRAŽAVANJE I STVARANJE
- LIKOVNO IZRAŽAVANJE I STVARANJE
- GLAZBENO IZRAŽAVANJE I STVARANJE
- POKRETNO IZRAŽAVANJE I STVARANJE.

3. SVIRATE LI NEKI GLAZBENI INSTRUMENT?

- DA
- NE

4. PROVODITE LI GLAZBENE AKTIVNOSTI U SVOJOJ ODGOJNO- OBRAZOVNOJ SKUPINI?

- DA
- NE

5. KOJE GLAZBENE AKTIVNOSTI NAJČEŠĆE PLANIRATE I PROVODITE U SVOJOJ ODGOJNO OBRAZOVNOJ SKUPINI?

- PJEVANJE
- SLUŠANJE GLAZBE
- GLAZBENE IGRE (zabavljalice, cupkalice, tapšalice, igre zvukovima)
- BROJALICE
- SVIRANJE NA INSTRUMENTIMA.

6. KOLIKO ČESTO PROVODITE GLAZBENE AKTIVNOSTI?

- NIKADA
- RIJETKO
- JEDNOM TJEDNO
- DVA DO TRI PUTA TJEDNO
- VIŠE OD TRI PUTA TJEDNO.

7. U KOJOJ SE MJERI SLAŽETE SA SLJEDEĆIM TVRDNJAMA (1 – uopće se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem, niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem)?

U studijskom planu i programu preddiplomskog i diplomskog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja je dovoljan broj glazbenih predmeta koji omogućavaju stjecanje i razvoj glazbenih kompetencija potrebnih za planiranje i provođenje glazbenih aktivnosti u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Na preddiplomskom i diplomskom studiju ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja sam razvio/la vještine i znanja potrebne za sviranje glazbenog instrumenta.

1 2 3 4 5

Na preddiplomskom i diplomskom studiju ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja sam razvio/la vještine i znanja potrebne za taktiranje prilikom izvođenja glazbe.

1 2 3 4 5

Na preddiplomskom i diplomskom studiju ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja sam stekao/la osnove vokalne tehnike.

1 2 3 4 5

Na preddiplomskom i diplomskom studiju ranog i predškolskog odgoja stekao/la sam vještine i znanja potrebna za provođenje aktivnosti slušanja glazbe.

1 2 3 4 5

Na preddiplomskom i diplomskom studiju ranog i predškolskog odgoja stekao/la sam vještine i znanja za prepoznavanje glazbeno-izražajnih sastavnica skladbe kao što tempo, metar, ritam, dinamika, melodija, harmonija, glazbeni slog.

1 2 3 4 5

Samoprocjenjujem se kompetentnom osobom za poticanje razvoja glazbene osjetljivosti kod djece rane i predškolske dobi.

1 2 3 4 5

Samoprocjenjujem se kompetentnom osobom za realizaciju glazbenih aktivnosti u odgojno-obrazovnoj praksi u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

1 2 3 4 5

Osjećam se sigurno i samopouzdana prilikom planiranja i provođenja glazbenih aktivnosti.

1 2 3 4 5

Prilikom planiranja, provedbe i evaluacije glazbenih aktivnosti u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja primjenjujem kompetencije stečene na preddiplomskom i diplomskom studiju ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

1 2 3 4 5

Samoprocjenjujem se kompetentnim/om za planiranje i provođenje aktivnosti pjevanja u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

1 2 3 4 5

Samoprocjenjujem se kompetentnim/om u korištenju notnog pisma.

1 2 3 4 5

Samoprocjenjujem se kompetentnim/om za prepoznavanje različitih glazbeno-izražajnih sastavnica skladbe kao što tempo, metar, ritam, dinamika, melodija, harmonija, glazbeni slog.

1 2 3 4 5

Samoprocjenjujem se kompetentnim/om za izvođenje taktiranja uz glazbu.

1 2 3 4 5

Samoprocjenjujem se kompetentnim/om za planiranje i provođenje aktivnosti slušanja glazbe u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

1 2 3 4 5

Samoprocjenjujem se kompetentnim/om za provođenje plesnih aktivnosti uz glazbenu pratnju u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

1 2 3 4 5

Stečene glazbene kompetencije na preddiplomskom i diplomskom studiju ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, pomažu mi u realizaciji drugih aktivnosti u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

1 2 3 4 5

Glazbene aktivnosti su izuzetno važne za cjeloviti razvoj djeteta.

1 2 3 4 5

Glazbene aktivnosti pozitivno utječu i pomažu u radu s djecom s poteškoćama i u cjelovitom razvoju grupe.

1 2 3 4 5

Glazbene aktivnosti pozitivno utječu na razvoj govora kod djece.

1 2 3 4 5

Glazbene aktivnosti potiču neverbalnu komunikaciju.

1 2 3 4 5

Glazbene aktivnosti utječu na emocionalni razvoj djece.

1 2 3 4 5

Glazbene aktivnosti razvijaju slušnu percepciju tj. stjecanje iskustva sluhom.

1 2 3 4 5

Glazbene aktivnosti razvijaju socijalne kompetencije kod djece.

1 2 3 4 5

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Matea Domić, kao pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da ni jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, rujan, 2023.

Potpis:

IZJAVA O POHRANI I OBJAVI OCJENSKOG RADA
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Studentica: Matea Domić

Naslov rada: Kompetencije odgojitelja u planiranju i provođenju glazbenih aktivnosti u praksi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Znanstveno područje i polje: Humanističke znanosti, glazbena pedagogija

Vrsta rada: Diplomski rad

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje): MARIJO KRNIĆ, PRED. DR. SC.

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

- MARIJO KRNIĆ, PRED. DR. SC

- SNJEŽANA DOBROTA, PROF. DR. SC.

- DUBRAVKA KUŠČEVIĆ, DOC. DR. SC.

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/**diplomskog**/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, rujan, 2023.

Potpis studenta/studentice: _____

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.